

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Doksan sekizinci Birleşim

29 . VI . 1953 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	278	
2. — Havale edilen kâğıtlar	278	
3. — Yoklama	278	
4. — Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları	279	
1. — İçel Mebusu Salih İnankur'un, mebus ara seçiminin bu yıl yapılmamasına dair önergesi (4/360)	279	
5. — Görüşülen işler	279	
1. — Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu (2/219, 235, 250, 269, 272, 334, 344, 350, 372, 392, 427, 438, 458, 464, 476, 480)	279 :306	
6. — Sorular ve cevaplar	306	
A — Yazılı sorular	306	
1. — Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller'in, Zonguldak'ın vilâyet ve köy yolları ile köy içme sularına, büyük ve kü-		
çük su işlerine ve Kokaksu - Bartın ve Amasra iltisak hattının inşası hususunda çalışmalara başlanıp başlanmadığına dair sorusuna, Bayındırlık Vekili Kemal Zeytin- oğlu'nun yazılı cevabı (6/1102)		306 :310
2. — Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in, Maden Umum Müdürlüğü çalışmalarının verimli bir hale getirilmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna, Ekonomi ve Ticaret Vekili Fethi Çelikbaş'ın yazılı cevabı (6/1109)		310 :311
3. — Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüb- oğlu'nun, 1950 - 1953 yılları içinde yabancı memleketlere satılan ve teslim edilen hu- bubat miktarı ile Toprak Mahsulleri Ofisi- nin alıcılarda yaptığı mukavelelerin hüküm- lerine, 1951 ve 1952 kampanyalarından mu- bayaa edilen hububatın dâhildeki satış mik- tarına dair sorusuna, Ekonomi ve Ticaret Vekili Fethi Çelikbaş'ın yazılı cevabı (6/1093)		311 :320

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Gündemdeki kanun teklif ve lâyhalarının sorulardan önce görüşülmesi hakkındaki önerge kabul olundu.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmesine karar verilen Denizcilik Bankası Kanununun geçici ikinci maddesine göre yapılması gereken tasfiyeye ait müddetin uzatılması hakkındaki Kanun kabul edildi.

Türk Ceza Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair olan kanun tekliflerinin madde-

leri üzerinde görüşüldü.

Vaktin gecikmesine binaen 29. VI. 1953 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Reisvekili
Kayseri Mebusu
Fikri Apaydın

Kâtip
Bolu Mebusu
İhsan Gülez

Kâtip
Gaziantep Mebusu
Ali Oak

Sorular

Yazılı sorular

1. — Tekirdağ Mebusu Şevket Mocan'ın, Mürefte Nahiyesinde mevcudiyeti tesbit edilen havagazı ve petrolden ne sebeple istifade edilmediğine dair yazılı soru önergesi, İşletmeler Vekâletine gönderilmiştir. (6/1128)

2. — Sinob Mebusu Muhit Tümerkan'ın, muayyen şartları haiz meskenleri tapulamak maksadıyla çıkarılmış olan kanunlar hükümlerinin ne sebeple uygulanıştan geri bırakıldığına dair yazılı soru önergesi, İçişleri Vekâletine gönderilmiştir. (6/1129)

2. — HAVALA EDİLEN KÂĞITLAR

Lâyhalar

1. — Eczacı Odaları Birliği kanunu lâyihası (1/630) (Sağlık ve Sosyal Yardım ve Adalet komisyonlarına)

2. — Hudut ve Sahiller Sağlık Umum Müdürlüğü 1951 yılı Hesabı Katı kanunu lâyihası (1/631) (Sayıştay Komisyonuna)

Tezkereler

3. — Ankara Üniversitesi 1951 Bütçe yılı

Hesabı Katisine ait Mutabakat Beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi (3/502) (Sayıştay Komisyonuna)

4. — İnhisarlar Umum Müdürlüğünün 1950 Bütçe yılı Hesabı Katisine ait Mutabakat Beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi (3/503) (Sayıştay Komisyonuna)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,07

REİS — Reisvekili Fikri Apaydın

KATIPLER : Ömer Mart (Çanakkale), İhsan Gülez (Bolu)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız.
(Erzurum seçim çevresi mebuslarına kadar yoklama yapıldı).

REİS — Oturumu açıyorum efendim.
ŞÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Gündem harici söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar, her memlekette dış münasebetleri şüphesiz ki Hükümet düzenler. Fakat bu Hükümetin, namına icrayı hükümet ettiği millete ve onun yegâne mümessili olan B. M. M. ne haber vermesi ve ondan ilham alması bir vazife olduğu gibi aynı zamanda bir nezaket meselesidir. Arkadaşlar Başvekil Dış işleri Vekili Londra'ya gittiler, Amerika'lı dostlarımız geldi, Amiral Karney geldi, ondan sonra Mısır'ın yeni Cumhurbaşkanı bir şahsi mümessil gönderdi ve aynı zamanda parti kurultaylarında dahi bahis mevzuu edildiği ve hile ortada bir Rus notası mevcuttur. Bütün bunlara rağmen Hükümet tam bir sessizlik içinde Kamu-

tay'a en küçük bir işaret dahi vermemektedir.

Arkadaşlar, malın sahibi sıfatıyla, hakikaten bu memleketin mümessili sıfatıyla hatırlamak durumundayız ki; bu memleket hiçbir hükümetin ve hiçbir şahsın babasının malikânesi ve çiftliği değildir. Bu itibardır ki; memleket adına yapılmış olan bütün icraattan memleketin ve Büyük Millet Meclisinin haberdar edilmesi bir vazife ve bir nezaket meselesidir. Bu itibardır ki; eğer Heyeti Vekilede başka türlü kararlştırılmamışsa, gizli tutulmak istenmiyorsa, kısa zamanda cereyan etmiş olan bütün hâdiselerden Dışişleri Bakanının bize malûmat vermesi lâzımdır.

Bunu bir milletvekili sıfatıyla kendilerinden istiyorum arkadaşlar.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — *İçel Mebusu Salih İnankur'un, Mebus ara seçiminin bu yıl yapılmamasına dair önergesi (4/360)*

23 . VI . 1953

Yüksek Reisliğe

Halen münhal bulunan 15 seçim çevresinden 17 mebus için ara seçimi yapılması Mecliste mevcut parti grupları nispetine ve bu vilâyetlerin Mecliste temsililerine mühim bir tesir yapmıyacağı gibi bu mahdud sayıdaki mebus seçimi memleket çapında yapılan seçim mücadelesi ve milyonlarca vatandaşımızın istihsal zamanında ihtiyar edeceği külfet ve Hazinesin yükleneceği mühim miktardaki masrafla gayrimütenasip olduğundan ve esasen ulumi seçime de az zaman kaldığından Seçim Kanununun 6 nci maddesi mucibince bu sene ara seçimi yapılmaması hususundaki bu takririmin Yüksek Meclisin tasvibine sunulmasını arz ve teklif

ederim.

İçel Mebusu
Salih İnankur

REİS — Önerge okundu, tasvibinize arz ediyorum. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Mebus ara seçiminin bu yıl yapılmamasına dair olan önerge ekseriyetle kabul edilmiştir.

Gündemle ilgili takrirler var, okuyoruz efendim.

Yüksek Reisliğe

Bugünkü gündemde mevcut kanun tasarısı ve tekliflerinin sözlü sorulardan evvel görüşülmesini arz ve teklif eylerim.

Niğde Mebusu
Halil Nuri Yurdakul

REİS — Önergeyi tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemde Köy Kanununun müzakeresi vardır. Tasarının komisyona giden maddesi gelmemiştir geçiyoruz.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu (2/219, 235, 250, 269, 272, 334, 344, 350, 372, 392, 427, 438, 458, 464, 476, 480)*

REİS — Ceza Kanununun tadiline dair olan

tasarının müzakeresine devam edilecektir. Kanunun 431 ve 502 nci maddelerine ait komisyon raporunu okuyoruz efendim.

Karar No. 46

29 . VI . 1953

Yüksek Reisliğe

Türk Ceza Kanununun 431 nci maddesindeki 11 yaş kaydının 12 olarak tadilini teklif

eden Manisa Mebusu Muhlis Tümay'ın tavrı Yüksek Meclisçe nazara alınıp komisyona havale edilmekle yeniden görüşüldü :

Yaş meselesi, iklime, irsiyete ve sıhate bağılı bir keyfiyettir. Bu itibarla yaşı nazarı itibara alınan şahsın bulunduğu yerin coğrafi durumu, iklimi o şahsın yaradılışı ve sıhhat durumu hattâ içtimai muhiti ve yetiştiriliş şekli, yaşın nazarı itibara alınmasını icabettiren fark ve temyiz kudretine doğrudan doğruya tesir eder.

Ceza hukukunda 11 yaşın hitamına kadar olan devre fark ve temyiz kudretinden mutlak mahrumiyet yaşı olarak kabul edilmiştir. Bu bakımdan suçlu durumunda olan şahıslara 11 yaşını doldurmadıkça ceza verilememektedir. Bu hükmü kıyas yoluyla suçtan zarar gören şahıslar için de tatbik etmek mümkündür. Filhalka mağdurun yaşına göre cezanın artırılması da bir bakıma mağdurun fark ve temyiz kudretinden kısmen veya tamamen mahrum olmasının suçun işlenmesindeki redaeti ahlâkiyeye doğrudan doğruya müessir olmasındandır.

Kanunun fark ve temyiz kudretinden mutlak mahrumiyet devresi olarak kabul ettiği 11 yaşını ikmal etmemiş olan bir küçüğün ırzına geçmekle 15 yaşını doldurmamış bir şahsın veya reşit bir kimsenin ırzına geçme arasında ahlâki redaet bakımından fark vardır. Vâzı kanunun 15 yaşını doldurmayanlara karşı bu kabil suçları işleyenler için daha ağır bir ceza kabul edilmiştir. 11 yaşını bitirmemiş bir küçüğün suça mâruz kalması halinde ise vâzı kanunun daha ağır bir ceza kabul etmesinden daha tabii ve haklı bir vaziyet olamaz.

Komisyonda yapılan müzakere neticesinde suçtan zarar gören şahsın yaşının küçüklüğü sebebiyle cezanın artırılmasının yukarda arzedilen mucip sebepleri, memleketimizin vasati iklim ve kültür ve insanların neşvünema vaziyeti ve ceza hukukunun ana prensip olarak 11 yaş hitamına kadar olan devreyi fark ve temyiz kudretinden mutlak mahrumiyet yaşı olarak kabul edilmesi hususları nazara alınarak maddedeki yaşın 11 olarak bırakılmasına ve binnetice komisyonun eski kararının yeniden yüksek Meclisin tasvibine arzolanmasına iki muhalif rey ile karar verildi.

Bundan sonra Türk Ceza Kanununun 502 nci

maddesi hakkında Niğde Mebusu Necip Bilge tarafından verilen tavrın müzakeresine başlandı. Yapılan müzakere sonunda gece vaktinin tâyininde güneşin batması esasının kabulüne karar verilmekle beraber teklif kısmen muvafık görülmedi şöyle ki :

Mevzuatımızda gece için ayrı hüküm sevkedilmesinin en basit sebebi bu zaman zarfında insanların istirahat çekilmeleridir. Vâzı kanun bu istirahatın bozulmaması veya bu istirahat anının tevhit ettiği kolaylıktan kötü niyetle istifade edilmemesi için gece ile gündüzü tefrik etmiştir. Bu itibarla hukukta geceyi havanın karardığı ve her kesin istirahat çekildiği zaman fâsılası olarak kabul etmek iktiza eder. Halbuki güneş batar batmaz ortalık kararmadığı gibi etrafın aydınlanması güneşin doğmasından evvel olur. Bunu nazara alan vâzı kanun eski metinde geceyi güneşin batmasından bir saat evvel başlayıp güneşin doğmasından bir saat evvel biter bir zaman fâsılası olarak kabul etmiştir. Bu metin mucip sebebe daha uygun düşmektedir.

Yukarda arzedilen sebeplere binaen kanun tadili teklifiyle önerenin reddine ve 502 nci maddenin bugünkü haliyle bırakılmasına karar verilmiştir.

Yüksek Meclisin tasvibine arzolanmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Başkan	Bu rapor sözcüsü
İzmir	Çanakkale
Halil Özyörük	Nusret Kirişcioğlu
Kâtip	
Bahkesir	Amasya
Vacid Aşena	İsmet Olgaç
Ankara	Bingöl
Osman Talât İltekin	Mustafa Nuri Okcuoğlu
Çankırı	Çorum
Celâl Boynuk	Mesut Güney
Çorum	Edirne
Hüseyin Ortakcioğlu	Mehmet Enginün
Erzurum	Gaziantep
Enver Karan	Galip Kınoğlu
Kayseri	Kütahya
Yusuf Ziya Turgut	Süleyman S. Nasuhoğlu
Sivas	Tokad
Şevket Ecevit	Halûk Ökeren
Tokad	Zonguldak
Muzaffer Önal	A. Booyacıgiller

PERTEV ARAT (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; bundan evvelki celsede Türk Ceza Kanununun 431 nci maddesi müzakere edilirken Muhlis Tümay arkadaşımızın verdiği bir takrirle, kaçırılan kimsenin 11 yaşını doldurmamış olması yerine, 12 yaşını doldurmamış olması teklif edilmiş ve bu teklif Heyeti Celi-ce kabul edilerek, dikkate alınmak üzere, komisyona gönderilmişti.

Şimdi görüyoruz ki komisyon bu maddeyi tasarıdaki şekilde bırakmış bulunmaktadır. O celsede uzun boylu bunun müzakereleri yapıldı, fark ve temyiz kudretiyle bunun alâkası olmadığı tesbit edildi. Bunun için komisyonun esbabı mucibesi hiçbir ilmî esasa dayanmamaktadır. Yalnız, suç işliyenin fark ve temyiz yaşı 11 yaşından hareket ederek, onunla birleştirmek maksadıyla 11 yaşında ısrar ettiğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Arkadaşlar; suçta mesuliyetin 11 yaşından başlamasının sebebiyle bunun arasında fark vardır. Burada mevzu bahis olan yaş bu fiile mâruz kalanın yaşıdır. Bu suç hakkında kendi iradesi ve arzusu lâhik olmuş olsa dahi 12 yaşındaki çocuk fark ve temyiz kudretini haizdir, binaenaleyh bu suça razı olmasaydı diyebiliriz. Pekâlâ takdir edersiniz ki suça mâruz kalma bakımından 11 yaşla 12 yaş arasında hiçbir fark yoktur. Eski Ceza Kanunu bu yaş haddini 12 yaş olarak kabul etmişti, komisyon bunu değiştirmiştir. Bundan şu netice çıkacaktır : 11 yaşından küçük ise kaçırılan ağır cezaya uğriyacaktır, 12 yaşından küçük olanların cezası daha hafif olacaktır. Binaenaleyh komisyon raporunun reddi ile Muhlis Tümay arkadaşımızın teklifinin oya konulması hususunda bir takrir veriyorum, kabulünü rica ederim.

REİS — Pertev Arat'ın takririni okuyoruz :

(Başkanlığa)

431 nci madde hakkında Muhlis Tümay'ın teklifinin oya konulmasını arz ederim.

İzmir

Pertev Arat

KOMİSYON ADINA NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar, Pertev Arat arkadaşımız, mağdurlar için tanınan yaş hadlerinin fark ve temyiz kudretiyle alâkası olmadığı yolunda bir mütalâa serdettiler.

maateessüf komisyonumuz bu mütalâaya iştirak etmemektedir.

Malûm olduğu üzere mevzuatımızda birçok yerlerde yaş meselesi bahis mevzuu edilmiş ve hadleri tâyin edilmiştir. Ceza Hukukumuzda umumi olarak kabul edilen esas 11 yaşın hitamına kadar olan devrenin şahıslar için fark ve temyiz kudretinin, mutlak mahrumiyet devresi olmasından ibarettir. Ancak, bu mutlak fark ve temyiz kudretinin mahrumiyet hududu dışında, farkı temyiz kudretinin yavaş yavaş neşvü nemaya başladığı kabul edilmiştir. Bu, suçlular için olduğu gibi, suçtan zarar görenler için de böyledir.

Çünkü, suçtan zarar görenin durumuna göre cezanın ağırlaştırılması keyfiyeti, suçun işlenmesindeki kolaylık ve redaeti ahlâkiyenin büyüklüğünden ileri gelmektedir.

Memleketimizde 12 yaşındaki kız çocuklarının, Medeni Kanundan evvel meşru ve ondan sonra gayrikanuni olarak evlendikleri vâkidir. İtalya'da kız çocuklarının 12 yaşında neşvü nemaya başladıkları kabul edilmiştir. Fakat memleketimizin iklimine göre bu yaşın umumi olarak 11 yaş olarak mütalâa edilmesi yerinde olur.

Bu mevzuatımızda ahenk temin etmek, bakımından da lâzımdır. 11 yaşın hitamından 15 yaşın hitamına kadar olan devre de nitekim nispi fark ve temyiz kudretinin bulunduğu hal olarak mütalâa edilmiş, 16 yaşla 18 yaş arası ayrı bir kademe olarak nazara alınmış ve rüşt 18 yaşın ikmalıyla başlatılmıştır.

Tabiatla mevcut olan bu kademelerin mevzuatımıza aksettirilmesi için tabiatın icaplarına uygun olan bu haddi kanuna koymak zaruridir. Bu itibarla memleketimizde 12 yaşındaki kızların evlenmeler yapıp dururken suçluların aleyhine umumi kaideler dışı 12 yaş gibi istisnai bir had koymak, kanaatimize göre, doğru değildir. Adalet komisyonunun Muhlis Tümay ve Pertev Arat arkadaşlarımızın mütalâalarına iştirak etmektedir. Fark ve temyiz kudreti mağdur ve suçluda aynı zamanda başlaması iktiza eder. Bir kızın ırzına geçilmesinde, fark ve temyiz kudreti nasıl haizi ehemmiyet değildir, bunu önlemeye imkân yoktur. Kandırmak kolaylığı, rızasını istihsal kolaylığı nihayet doğrudan doğruya fark ve temyiz kudretini alâkadar eder bir şeydir. Bu itibarla tekrar ediyorum, Pertev Arat arkadaşımızın mütalâasına iştirak etmemekte-

yiz. 11 yaş olarak tadili ile beraber maddenin kabulünü arz ve istirahat ediyoruz efendim.

REİS — Ercüment Damalı.

ERCÜMENT DAMALI (Sivas) — Muhterem arkadaşlar, komisyondan gelen rapor, yaş ve gece vakti mevzularını ihtiva etmektedir.

Yaş hakkında fazla mâruzatta bulunmayacağım, komisyonun görüşünü kabul ettiğimiz bu tadilâtı, bize hâkim olan fikir, esas prensip itibarıyla kabul etmek yerinde olacaktır. Çünkü, malûmuâliniz bu son tadilât, sureti umumiyede suç unsurlarına temas etmeden, bugünkü cezaları gayrikâfi görmeden mütevellit bir ilhamın tesiri altında, artırmaktadır.

Şayet 12 yaşın dollurulması halini suçun esbabı müşeddidesi dışında addeder de o şekilde kanunu kabul edecek olursak ceza, şiddetlendirilmek vaziyetinden çıkmış olur. Daha mahdut hallerde cezanın şiddetlendirilmesi halini kabul etmiş oluruz, ki bu bizim kanaatlerimize sureti umumiyede uymaz. Esasen bunlar riyazi bir mâna ifade etmez. Bu bir bünye meselesidir. 11 yaşını dolduran bâzı çocuklar hakikaten bâzı konuları pekâlâ fark ve temyiz edebildikleri halde bâzı ahvalde 12 yaşını doldurmasına rağmen bu farku temyiz nispeti azdır. Yani bu hususta riyazi bir ölçümüz bulunmayacağına nazaran kanunun devam edegelen esasatını bozmak bir fayda temin etmez.

Gelelim gece vakti meselesine; Necip Bilge arkadaşımız bu mevzuun güneşin batması ve doğması şeklinde kabul edilmesini teklif ettiler. Gerek Necip Bilge arkadaşımızın teklifindeki hususat, gerekse bendenizin geçen konuşmamda arzettiğim hususat, muhterem arkadaşlar derhatır buyurursunuz, gecenin bir hali fiilî olarak mütalâa edilmesini vâzın kanunun istemesi esasına istinat etmekteydi. Filhakika komisyon raporunda açık bir şekilde tebarüz ettirildiği gibi, bu hali fiilî kendisini ne güneşin doğduğu ne de battığı anda gösterir. Bu hali fiilî güneşin batmasından muayyen bir zaman sonradan, güneşin doğmasından muayyen bir zaman evvele kadar devam eder ve kendisini gösterir. Bu itibarla gecenin tâyinini güneşten ayırarak mücerret zamanla ele almak konusundan uzaklaşıp yeni esası kabul eden encümenin görüşü tamamen yerindedir. Gece filhakika güneşin batmasından bir saat sonra

ve doğmasından bir saat evvele kadar kabul edilmiştir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Emrullah Nutku.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, benim bugün gördüğüm vaziyet karşısında aklımın ermediği bir şey var. Biz geçen sefer 11 ve 12 yaş üzerinde uzun bir münakaşa yaptıktan sonra Riyasete sunulmuş bir takrirle 12 yaşını iltizam eden takriri kabul ettik ve redaksiyonu için komisyona gönderdik. Şimdi ben geçen seferki reye sunulmuşta ne 11, ne de 12 arasında bir fikir hâsıl edemediğim için doğrudan doğruya müstenkif kalmıştım. Fakat 12 yaş esası reye konulmuş ve kabul olunmuştu. («Kabul edilmedi, dikkate alındı.» sesleri)

Şimdi 12 yaş olarak tensip ve tasvibinize arzolunan ve Yüksek Meclisin reyini ihsas ettiği bir hususu komisyon 11 diye Yüksek Heyetin huzuruna nasıl getirebilir? Komisyonla Meclis Heyeti Umumiyesi arasında bir münakaşa karpısı mı açacağız Böyle bir teamüle benim aklım ermiyor. Komisyon bunu bize izah etsin. Heyeti Umumiyenin reyi ile kendisine tevdi etmiş olduğu 12 yaş esasını nasıl oluyor da değiştiriyor ve buraya tekrar 11 yaş olarak getiriyor? Benim aklımın ermediği eihet budur.

REİS — Efenlim, Emrullah Nutku arkadaşımızın mütalâaları nizamnamenin sarahatine uygun değildir. Komisyon, Heyeti Umumiyenin kendisine havale ettiği bir hususu, eski noktai nazarında ısrar etmek suretiyle, yeniden Heyeti Umumiyeye arz edebilir.

Süreyya Endik.

SÜREYYA ENDİK (Çanakkale) — Efenlim, komisyon sözcüsü arkadaşımı dinledikten sonra ben, Tıp Fakültesinde hiçbir şey öğrenmediğime kanaat getirdim ve 20 senelik tababet hayatımda da bütün tecrübeleri bir tarafa attım.

Arkadaşlar, evvelki Ceza Kanunu böyle koymuş diye, bugünkü durumda da bunu körü körüne kabul etmek tarafına gitmemek lâzımgelir.

Arkadaşlar biz, memaliki hârreye dâhil değiliz. Bizde bir kız çocuğu vasatı olarak 13 yaşında âkıl, balığ olur. Ortada böyle bir realite varken, evvelki kanun böyle yazmış diye ısrar etmenin mânası yoktur. Geçende bu yaş

melesi üzerinde söz aldığım zaman bunun bir ilmî heyete havalesi üzerinde durmuştum. Meclisin Maarif Encümeni var, Sıhhiye Encümeni vardır. Niçin bu ihtisas encümenlerine müracaat edilmek suretiyle daha ilmî esaslara dayanarak bir kanun çıkarılması tarafına gitmiyoruz?

Sayın arkadaşlar, 'bu tıbbi realite yanında bir de yetişme vaziyeti vardır : 12-13 yaşında tahsil görmemiş bir kızla, 12-13 yaşında orta mektebin orta sınıflarında bulunan bir kızın kandırılması arasında fark gözetmek lâzımgelir. Bu itibarla bize yakışan şekilde bir madde tedvin ederken hiç olmazsa bu iki encümenin, Maarif Encümeni ile Sıhhat Komisyonunun fikirlerine müracaat etmek suretiyle işi daha ilmî bir şekilde çıkarmak yoluna gitmek isabetli olur.

11 yaşını ileri süren komisyon ilmî bir müdafaada bulunamamıştır. 12 yaşını ileri süren arkadaşın müdafaası ise bizi tatmin etmekten uzaktır. Bu itibarla bizim içtimai hayatımızda mühim bir yer tutan hâdiselerin heyeti mecmuası, kız kaçırma ve evlenme vaziyetleri bünyemizle yakinen alâkalıdır.

Bunu daha derinleştirelim : Arzettiğim gibi terbiye, yetişme bakımından Maarif Komisyonuna, âkıl, baliğ olmak bakımından, fizyolojik inkişaf bakımından Sıhhiye Komisyonuna havaletmek suretiyle 'bu iki komisyondan gelecek raporları nazarı dikkate almak üzere hukukçu arkadaşlarımız bu noktayı işlesinler. İlmî şeklini ihmal etmemek lâzımgelir. Bir defa daha bu şekli hatırlatıyorum ve rica ediyorum.

REİS — Komisyon.

ADALET KOMİSYONU ADINA NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar, Süreyya Endik arkadaşımızı dinlediğim zaman acaba bir hata mı yaptık diye düşündüm. Evrakı tetkik ettiğim zaman kendilerinin hata ettiğini gördüm.

Muhterem arkadaşlar, biz mevcut kanunun 11 yaşını kabul ettiği kaydı muhafaza edelim. diye ısrar etmiyoruz, 12 yaş olarak bulunan kaydı değiştiriyoruz. Süreyya Endik, eski metni okumamış olacaklar. Sonra arkadaşımız niçin Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu ile Maarif Komisyonuna baş vurulmadı diye fikir ortaya attılar? Buna lüzum yoktur. Adalet

Komisyonunda adli tabip arkadaşlarımız vardır. Bu hukukçu arkadaşlarımızın fikir ve tecrübelerine istinaden komisyonumuz böyle bir neticeye varmıştır. Keyfiyetin takdiri Yüksek Meclise aittir.

REİS — Pertev Arat arkadaşımız, Muhlis Tümay'ın geçen birleşimlerde vermiş olduğu önerenin dikkate alınmasını teklif ediyorlar.

Muhlis Tümay'ın teklifini okuduktan sonra, Pertev Arat'ın teklifini Heyeti Aliyenize arzedeceğim. Önergeyi okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

431 nci maddedeki (11) yaşın (12) yaş olarak tadilini teklif ederim.

Manisa Mebusu
Muhlis Tümay

REİS — Bu tavrın reynize arzını teklif eden Pertev Arat'ın teklifini kabul edenler ... Etmeyenler ... Efendim, tesbit edemedik, yenden reynize arzedeceğim.

Muhlis Tümay'ın okunan tavrının reye arzını teklif eden Pertev Arat'ın teklifini kabul edenler ... Etmeyenler ... Teklif kabul edilmiştir.

Şimdi 431 nci madde hakkındaki Muhlis Tümay'ın teklifini tekrar okuduktan sonra reynize arzedeceğim. Çünkü komisyon raporıyla, 431 nci madde metninin aynen muhafazası hususunda ısrar etmektedir.

(Muhlis Tümay'ın tavrı tekrar okundu).

REİS — Şimdi Muhlis Tümay'ın 12 yaş olarak tadili yolunda vâkı teklifini reynize arz ediyorum: Kabul edenler ... Etmeyenler ... Teklif kabul edilmiştir. (Alkışlar). Kabul edilen hüküm yaş farkından ibaret olduğuna göre, maddeyi kabul buyurduğunuz şekilde okuyoruz.

Ondan evvel, daha aykırı bir teklif vardır, şimdi onu okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Yaş bahsinin bir defa da Sağlık ve Maarif komisyonlarına havalesini rica ederim.

Çanakkale Mebusu
Süreyya Endik

REİS — Süreyya Endik'in bu teklifini reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Evvelâ komisyona gitmesi lâzımdır.

REİS — Nazarı dikkate alınan bir değiştirge ile maddenin komisyona verilmesi Heyeti Aliyece kabul edilmişti. Şimdi aynı değiştirge ikinci defa kabul edildiğine göre artık komisyona verilmesine lüzum yoktur.

Şimdi, maddeyi kabul buyurduğumuz şekilde okumak suretiyle reyinize arzedeceğim.

Madde 431. — Kaçırılan kimse on iki yaşını doldurmamış ise fail, cebir ve şiddet veya tehdit veya hile kullanmamış olsa dahi cezası beş sene ağır hapisten aşağı olamaz.

REİS — Maddeyi bu şekli ile reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Necip Bey, 502 nei madde hakkında, komisyon musırdır. Zatı âliniz de teklifinizde musırsınız buyurun.

NECİP BİLGE (Niğde) — Komisyon noktai nazarıma kısmen iştirak etmiş, kısmen de iştirak etmemiş ve bir metin tertip etmiş bulunmaktadır. Tertip etmiş olduğu metin halen mer'î olan kanunun metninden ibarettir. Bu metne göre, gece, güneşin batmasından bir saat sonra başlar ve güneşin doğmasından bir saat evvel sona erer. Şu hale göre bir esbabı müşeddide olarak ortaya konan gece, güneşin batmasından bir saat sonra başlayıp güneşin doğmasından bir saat evveline kadar devam edecek demektir. Bu şekilde tesbit edilen gecenin tâyini tatbikatta güçlükler doğuracaktır. Çünkü bir suçu işliyen kimsenin ve o suçtan mağdur olan kimsenin ve hattâ şahitlerin suç işlendiği zaman cebinde saat var mıdır, yok mudur? Şayet varsa suç işlendiği zaman saate bakacak mıdır? Suç işlendiği zaman saate bakmak herkesin itiyadı değildir. Bu bakımlardan suçun işlenme zamanının tâyini çok müşkül olacaktır. Asıl mühim olan nokta, işlenen bir suçun güneşin doğmasından bir saat evvel olup olmadığının tâyini meselesidir. Yoksa hakikaten, muhtelif suçların karanlıktan istifade edilerek işlenmiş olacağını kabul etmek doğrudur. Bendeniz teklifimin, güneşin batmasından doğmasına kadar geçen zamanı gece olarak tarif etmek suretiyle, tatbikatta bir kolaylık temin edeceğini arz ederim. Güneşin batması ve doğması fiili bir hâdise olduğuna göre bir köylü tarafından da müşahede edilir.

Bir kimse, suçun güneşin batmasından bir

saat sonra veya doğmasından bir saat evvel işlendiğini tâyinde güçlük çekerse de, hâdisenin güneşin batmasından sonra veya doğmasından evvel vukubulduğunu tâyinde pek güçlük çekmez. Çünkü güneşin doğması veya batması fiilî bir hâdisedir, tâyini kolaydır, bendeniz bu sebeple teklifimde ısrar ediyorum.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Efendim, 502 nei maddenin bundan evvelki metninde, filhakika tatbikatta küçlükler doğuran bir hüküm mevcuttu. Arkadaşımın önergesi üzerine komisyon bunu ıslah etmiştir. Necip Bilge arkadaşımızın fikrine bendeniz iştirak etmiyorum. Zira gece vaktinden maksat, birçok arkadaşların bildiği gibi, karanlığın mevcut olmasıdır. Yani vâzu kanun karanlıkta, geceleyin suçun daha kolaylıkla işleneceğini tahmin ettiği içindir ki, bu hükmü vaz'etmiştir. Nerede kaldı ki geceleyin işlenen suçlar, istirahatte bulunan halkın heyecanını daha çok tezyit eder, bu bakımdan bir esbabı müşeddide olarak kabul edilmiş. Bunun için arkadaşımın fikrine iştirak etmiyorum. Zira güneşin batmasından bir saat sonra filhakika ortalık karar-mış telâkki edilebilir. Esasen birçok mevzuatta, bir kısım milletlerin ceza kanunlarında bu hüküm mevcuttur. Nerede kaldı ki saate bakılmadığı için güneşin batmasından bir saat sonra mı bir saat evvel mi bu bilinemez diyorlar.

Arkadaşlar bir suç işlendiği zaman en mütedil insanlar bile heyecan içindedir. Bu heyecanla güneşin batıp batmadığına da dikkat etmez. Onun içindir ki hukukta en zayıf beyyinenin şahadet olduğu ileri sürülmüştür. Diğer kuvvetli beyyine ve deliller bulunmadığı zaman şahadete müracaat edilir.

Saatın aleyhinde bulunan arkadaşlarıma (saate bakmayı hatırlıyamıyan aynı dalgın ve heyecanlı şahit güneşin batıp batmadığına da dikkat etmiyebilir) cevabımı pekâlâ verebiliriz.

Bu itibarla Necip Bilge arkadaşımızın noktai nazarı çürüktür komisyonun yerinde olan son metnin kabul edilmesini rica ederim.

REİS — Komisyon, buyurun.

KOMİSYON ADINA NUSRET KIRIŞCI-OĞLU (Çanakkale) — Efendim; komisyon adına söyleyeceklerimi arkadaşımız Kemal Özçoban kısmen ifade ettiler. Arkadaşımızın dedikleri gibi, gece için mevzuatta ayrı hüküm sevkedilmesi sebebi, geceleyin insanların istirahat-

te çekilmesi ve konuşma diliyle elin ayağın çekilmesidir. Bu andan suiniyetli kimselerin istifade etmemesi ve insanların hakikaten istirahat edebilmelerini teminen geceleyin suç işleme hali için ayrı hükümler vaz'edilmiş ve onun için ayrı müeyyideler konmuştur. Hareket noktasını böyle alacak olursak bunun dışındaki mütalâalara yer verilmemek lâzımgelir. El-ayak çekilmeden işlenen suç gündüz muamelesine tâbi tutulmalıdır. (Fiilî olarak güneş battığı zaman) deniliyor, halbuki güneşin batması da, arkadaşımızın buyurduğu gibi her tarafta aynı olan bir hâdise değildir. Meselâ, vâdideki bir köyde güneş daha çabuk kaybolur, yamaçtaki bir köyde daha geç kaybolabilir, yani gurub ve tulû da izafidir, yerden yere, hattâ birkaç metre arasında değişen bir şeydir. Ama, unumi bir güneş batma zamanı mevcuttur. Kaldı ki güneş batar batmaz gece hâsıl olmaz. Nasıl ki sabahleyin güneş doğmadan bir saat evvel etraf aydınlanmaya başlar. Binaenaleyh gece güneşin batmasından bir saat sonra başlar ve güneşin doğmasından bir saat evvel kadar devam eder. Bu aradaki zamanda, insanlar istirahat halinde bulunduğu sırada işlenen suçlara daha ağır ceza vermek adalete uygun düşer. Fakat bunun dışında fiilî olmıyan bir zamanı, gece karanlığı mevcut imiş gibi kabul etmek ve suçluya böyle muamele yapmak asla doğru olmaz. Bu bakımdan Necip Bilge arkadaşımızın teklifine iştirak etmiyoruz. Esasen 502 nci maddenin tadil teklifi bendenizin idi. Ben teklifimden Mecliste beliren menfi hava neticesinde bizzat vazgeçtim ve komisyonun mütalâasına bizzat iştirak ettim. Bir söze olarak ifade ediyorum ki fiilî gece güneş battıktan bir saat sonra başlar, güneş doğmasından bir saat evvel sona erer. Bu fiilî gecedir, bunun dışında zorluklar olur mülâhazasıyla hakiki olmıyan bir geceyi varmış gibi göstermek asla doğru olmaz. Bu bakımdan komisyon raporunun aynen kabulünü istirham ediyorum.

REİS — Burhanettin Onat.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Muh-terem arkadaşlar, geçen oturumda olduğu gibi bu sefer de yine kısaca arzı malûmat edeceğim ve yine Necip Bilge arkadaşımın noktai nazarımı teyit mahiyetinde konuşacağım:

Arkadaşlar, komisyonun aydınlık, karanlık mevzuundaki noktai naazrı doğrudur. Fakat

'bunu teyid etmek için ileriye sürmüş oldukları saat meselesi bizim memleketimizde ihticaca salih, kuvvetli bir mesnet olmak kıymetinden çok uzaktır. Şimdi tasavvur buyurun, tulûdan evvel ve gurubdan bir saat sonra. Bugünkü şu saatte Heyeti Vekile bir kararla yaz saati tatbik etti mi bu işler bir saat daha aksıyacak demektir. (Bir ses: Öyle saat değişikliği ile alâkası yoktur). Ondan sonra saat mefhumunun bizdeki vaziyeti şudur: Meselâ köylümüze sorarsanız filân köy bir saatlik yerdir derler, gidersiniz ancak üç saatte varırsınız. Bunun tatbikattaki güçlüğü de tasavvur buyurun. Bir hâdise olacak, hâkim şahitleri dinliyecek... Birine soruyor, «Efendim güneş batmadan bir saat evveldi.» der.. Öbürü, «İki saat sonra oldu.» diye ifadede bulundu mu, bu sefer hâkim şahitlerin ifadelerinde mübâyenet olduğundan filân diye bir hüküm verecek. Onun için saat meselesi tatbikatta çok mühimdir. Bu itibarla tabiatın gündüz ve geceyi nasıl ayırdetmişse bizim de tulû ile gurub esasını kabul etmekten başka bir çaremiz yoktur. Ve 'bunu kabul etmekte büyük bir isabet olacaktır.

Arkadaşlar, bu münakaşalar niçin? Suçlu suçu bir saat evvel işlerse daha az, bir saat sonra işlerse daha çok ceza görecektir.

Suçlu efendiler lütfetsinler de hiç suç işlemesinler, hiç de cezaya çarpılmasınlar... (Alkışlar, gülüşmeler).

REİS — Komisyon.

ADALET KOMİSYONU ADINA NUSRET KİRİŞCİOĞLU (Çanakkale) — Efendim, el-hamdülillâh memleketimiz medeni bir memlekettir, bazan alaturka da olsa bir saat kullanılmaktadır. Alafranga saatin kullanılması belki köylü bakımından bir müşkülât doğurursa da, güneşin batmasından bir saat sonra veya evvel denmesi müşkülât çıkarmaz.

Saatsiz bir millet olarak bizi tavsif eden mütalâaya iştirak edemiyoruz. Güneşin batmasından bir saat sonrası pekâlâ tesbit edilebilir. Bir şahit bir saat sonra bir şahit iki saat sonra dermiş. Olabilir. Hâkimliğin zorluğu da işte buradadır. Hangi şahidin daha doğru söylebileceğini, hangisinin saatten daha iyi anladığını tetkik ederek, takdir ederek bir karara varır. Yoksa bu memlekette bir saatlik zaman fâsılasını ilmî olarak tâyin edemeyiz dersek bu olmaz.

Demin de arzettiğim gibi 'biz suçluya fazla ceza vermek için fiilî bir şey aramaktayız; karanlığı aramaktayız; el ayağın çekilmesini aramaktayız. Bu vakıa tahaddüs etmeden nasıl olur da suçlunun cezasını artırabiliriz? Bu itibarla iştirak edemiyoruz efendim.

REİS — Usul hakkında, İzzet Akçal.

İZZET AKÇAL (Rize) — 502 nci maddenin tadilini Nusret Kirişcioğlu arkadaşımız teklif etmiş bulunmakta idi. Tadilin görüşülmesi sırasında, Necip Bilge arkadaşımızın bu madde üzerinde tadil yapılması hususundaki teklifi Adalet Encümenine verildi. Adalet Encümeni ikinci defa tetkik ettiği sırada, arkadaşımız Nusret Kirişcioğlu teklifini geri almış bulundu. Şu şekilde geri aldı. Mer'î kanunun 502 nci maddesi hükmü kâfi miktarda tatmin edicidir. Bu itibarla 502 nci madde üzerindeki Adalet Komisyonunun ittifakla vâkı görüşünü ben de, kabul ediyorum, diyor. Adalet Komisyonunda, 502 nci maddenin halen mer'î olan şeklini kabul ettiğini bildiriyor. Şu halde, 502 nci madde üzerindeki tadil teklifi reddolunmuş bulunuyor. Halen mer'î olan 502 nci maddede ise, (Ceza Kanunu tatbikatında gece vakti; güneşin batmasından bir saat sonra başlar ve güneşin doğmasından bir saat evveline kadar devam eder) yolundadır. Bütün münakaşaların sebep olduğu hâdiseyi bunun üzerinde toplamak mümkündür. Mademki, Adalet Komisyonu son tetkikinde teklifi reddetmiş ve eski şekil yerindedir, demiş, şu halde; bu madde üzerinde daha fazla konuşulmasını icabettirecek bir hal kalmamıştır. Kanunun birinci maddesi de daha henüz oya konup kabul edilmemiş olduğuna göre, 502 nci maddeyi birinci maddeden çıkarmak suretiyle tümünü birden oya koymak icabeder. Geri alınmış olduğuna göre bunun üzerinde daha fazla münakaşa yapılmasının yeri olmadığına kaniim.

REİS — Efendim, nizamnameye göre bu husus Meclise mal edilmiş olduğuna göre, Meclisin kararı ile tayyedilir veya bırakılır. Bu şartla Necip Bilge'nin takririne bir veçhe ve istikamet verdikten sonra söz Emrullah Nutku'nundur. Necip Bilge teklifini geri alırsa mesele yoktur.

EMRULLAH NUTKU (Erzurum) — Arkadaşlar, evvelâ şunu arzedeyim: Komisyonların raporuna girmiş olan ve Yüksek Huzuruza

sunulmuş olan her madde üzerinde Meclisin tassarufu vardır. 502 nci madde bu raporda mevcut olduğuna göre münakaşasını yapacak aynı zamanda reyle bunu halledeceğiz. Şimdi (Gurubdan bir saat sonra, tulûdan bir saat evvel) meselesinin münevver insanlar için bile tatbik edilemeyeceği açıktır. Gurubdan sonra 59 ncu dakikada bir suç olsa 60 ncu dakikada olup olmadığı nasıl tâyin edilecektir? Gerçi komisyon bunu âdilâne bir teklif diye getirdi. Ama suiistimale, şahitlerin garaz ve buğzuna çok müsaittir. Eski metindeki tatbikatta birçok hatalar olmuştur. Arkadaşlara soruyorum, hangi batışın?.. Fiilen batış hali ile o batıştan sonraki 60 ncu dakikayı maddeten tâyine imkân var mıdır? 60 ncu dakika mı, 59 ncu dakika mı? Hattâ o kadar ki, güneş batarken saate bakacak olsak güneşin batışı aynı saatte olmamaktadır. O itibarla böyle hâdiselerde hâkimleri tenvir edilecek olan şahitlerin fiilî hâdiselerden istifade etmesi lâzımdır. Güneş batmıştır, yarı yarıya batmıştır, veya tamamen kaybolmuş olduğu gibi fiilî hâdiseler hâdiseyi tenvir için daha müsait bir şeydir. O itibarla Komisyonun bir saat sonra ve bir saat evvelinde diye ısrar etmesi hâkimleri tatbikatta çok müşkülâta ve belki de adaletsizliklere götürüleceğine göre, komisyonun bunda ısrar etmemelerini ben de rica ediyorum.

REİS — Komisyon.

ADALET KOMİSYONU ADINA NUSRET KİRİŞCİOĞLU (Çanakkale) — Efendim, arkadaşımızın tavsiyesine rağmen komisyonunuz eski fikrinde ısrar etmektedir. Buyurdular ki : «Güçlük vardır, saat tâyin edilemez, bu, tatbikatta zorluk çıkarır.» Arzettiğim gibi güneşin batması da tamamen izafidir. Emrullah Nutku arkadaşımız bilirler ki, güneş her zaman ayan beyan görülemez. Güneşin battığı an tâyin edilemediğine göre her şey karışacak mıdır? Bu memlekette saat vardır, saat işleyecektir. Teklif kabul edildiği takdirde yine saat işleyecektir. Nihayet senenin üç ayında güneş açıkça batar ve açıkça doğar. Bir bulut tabakası güneşin batışını saniyesi saniyesine tesbitten bizi meneder. Bu itibarla güneşin batmasından bir saat sonra ve güneşin doğmasından bir saat evvel şeklinde olan hakiki gecenin tâyininde zaruret vardır. Hakiki gece tesbit edilmedikçe bir suçluya ceza verilemez. Eğer böyle bir meselede çekingen davranırsak aynı ne-

ticeler doğacaktır. Çünkü bir köyde güneşin ne zaman doğduğunu ve ne zaman battığını kimse tâyin edemez. Ama saat değişmez. Bu itibarla, komisyonun teklifinin aynen kabulünü bir defa daha arz ve rica ediyorum.

REİS — Komisyon Başkanı.

ADALET KOMİSYONU REİSİ HALİL ÖZ-YÖRÜK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; gece vakti meselesi Heyeti Celileyi hakikaten bir hayli meşgul etti, buna, değerinden fazla önem verildi. Mesele şu :

Gece vakti ika edilmiş olan suçlarda şiddet sebebi aranmasının mânası şudur : Gece her kes uykuda bulunduğu zaman birbirine yardım etmek imkânı mevcut değildir, suçlular ikamî tasavvur ettikleri fiili kolayca yapabilirler. Eğer bir taarruz ve tecavüz vâkı olursa birbirine yardım etmek gece çok güç olacak, haber alma hakikaten müşkül bulunacaktır. Binaenaleyh gece, ika edilecek olan suçların bir şiddet sebebi olarak kabul edilmesi, bütün kanunlarda yer almış bir meseledir.

Şimdi gece vaktinin şiddet sebebi olarak bir unsur mahiyetinde kanunda kabul edilmesinin sebebi gece vaktinin şümüllü olmasındandır. Gece vakti, mer'î Türk Ceza Kanununda güneşin tulûdundan bir saat evvel ve gurubdan bir saat sonra olarak tesbit edilmiştir. Bu madde 1926 senesinden beri tadile uğramaksızın bu suretle devam etmişti. Ancak bunun tatbikatta hakikaten bir hayli müşkülâtına tesadüf ediliyor. Suç bilmem Eylülün şu gecesinde vukua geldi, güneş ne zaman batmıştı. Bunu evvelce rasathanedenden sorardık, şimdi meteorolojiden sormak lâzımgelıyor. Binaenaleyh bir hâdise gece vukua geldi mi mutlaka bu dairelerden sorulacak ve alınacak cevap üzerine bir saat evvel mi, bir saat sonra mı olduğu tesbit edilecektir. Ve buna göre gece vakti ika edilmiş bulunması halinde ceza artırılabilecektir.

Şimdi, 502 nci madde üzerinde bir teklif vâkı oldu, dendi ki - Tatbikatta hakikaten müşkülâta sebebiyet veriyor. Boyuna muhakemelerin talik edilmesine saik olmaktan ise bunu muayyen adedle ifade etmek daha muvafık olacaktır. Bunun için uzun günlerde Nisanın birinden meselâ Ekim ayının başına kadar gece saat 19 dan sabahın 5 ine kadar devam etsin. Gecenin böylece kabul edilmesi tatbikatta daha kolay-

lık temin edecektir. Bu şeklin kabul edilmesi iki saat arasındaki zamanı gece kabul etmek suretiyle tatbikattaki güçlüğü ortadan kaldıralım dendi ve Adalet Komisyonunca kabulü kararlaştırıldı ve madde ona göre tesbit edildi.

Burada 502 nci madde konuşulurken Necip Bilge arkadaşımız çok doğru olarak bir noktayı nazarı ileri sürdüler. Kanunun mehazı olan İtalya şimalden cenuba doğru uzanan bir memleketidir. Orada güneşin doğmasında ve batmasında o kadar büyük farklar bulunmaz. Bu itibarla orada tatbik edilen bir usul, bir kaidede, bir esas biz de tatbik edilemez. Çünkü bizim memleketimiz şarktan garba doğru uzanmıştır. Memleketimizde tek saat kabul edildiğine göre Ege mıntakasında saat yedi iken şarkta saat sekizdir, dokuzdur. Binaenaleyh, bu karışıklık daha ziyade adaleti rencide edebileceği için bunu eskiden olduğu gibi kabul etmek lâzımdır, diyorlar ve bu noktai nazarlarında ısrar ediyorlar. Ve yine diyorlar ki, « gece; güneşin batmasıyla başlar, doğması ile nihayet bulur ».

Şimdi mesele buradadır. Yoksa kendisi ile beraberiz, hakikat da böyledir. Memleketimiz coğrafi vaziyeti itibariyle şarkta saat 5 iken garpta Ege mıntakasında veya İstanbul'da saat dördür. Bu itibarla bir saat veya bir buçuk saat fark eder. Ancak, güneşin gurubu ile gece başlamaz ve tulû ile nihayet bulmaz. Bunun için de malûmdur ki diğer zamanları vardır. Fecir ve akşam. Bunlar gece mi? Yani güneşin batmasıyla gece mi başlıyor? Asla. Bir alacakaranlık vardır, başlangıçta gündüz gibidir, herkes birbirini fark ve temyiz eder, teşhis eder. Kesif karanlık başladıktan sonra, yani gece vukua gelen suçun şiddet sebebi kabul edilmesinin mânası orada kendini gösterir. Herkes uykuda ve birbirine yardım edemeyecek vaziyette iken suçlu tasavvur ettiği fiili kolaylıkla meydana getirebilecektir.

Binaenaleyh, bu şiddet sebebinin saikına göre geceyi tâyin etmek lâzım. Yoksa gurubla beraber gece başlamaz, tulûa kadar devam etmez. Tulûdan mutlaka bir saat evvel gece nihayet bulur, o anda herkes ayaktadır, gündüzden farkı yoktur.

Binaenaleyh, noktai nazarlarımızda ısrar etmesinler. Mer'î kanunda olduğu gibi, tulûdan bir saat evvel ve gurubdan bir saat sonra olma şekli gecenin mânasına daha uygun olur.

Bu itibarla komisyon kendi noktai nazarlarına minveghin uymakla beraber, gurub ve tulû arasındaki zamanı gece olarak kabul etmemektedir.

Mâruzatım budur.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Muh'terem arkadaşlar, bir arkadaşımız 502 nci maddenin değiştirilmesini teklif etmiş. Komisyon evvelâ benimsemiş ve buna bir şekil vermiş. Fakat sonradan Umumi Heyette vâkı olan görüşmede bir arkadaş tarafından verilen değiştirge üzerine komisyon tekrar tezekkür etmiş ve mer'i kanunun mevcut maddesini aynen kabul etmiş bulunmaktadır. Şimdi öyle bir çıkmaz içindeyiz ki gûya 502 nci maddeyi değiştiriyoruz. Son maddede, şu şu maddeler değiştirilmiştir, diyeceğiz. Fakat 502 nci madde kelimesi kelimesine aynen eski şekliyle karşımıza dikiliyor. Bu itibarla madde hakikatta değişmemektedir. Çünkü komisyonun bugün kabul etmek zorunda olduğu şekil ile mer'i şekil arasında hiçbir fark yoktur. Ortada değişmiş madde mevcut olmadığına göre yapılacak tek şey teklifin reddidir. Madde değişen maddeler arasından çıkarılmalıdır. Şayet böyle yapılmazsa Necip Bilge arkadaşımızın da ısrarla üzerinde durduğu noktaya geliyorum : Bunda da esastan uzaklaşıyor. Suçun işlendiği ânı tesbit etmek maksadıyla bu madde değiştirilmemektedir. Esbabını izah ettiler. Gece işlenen suçlarda, gecenin bizatihî kendisi esbabı müşeddide teşkil eder, suça verilecek cezayı artırır. Zira, gece karanlıktan istifade eden fail suçu daha kolay işler, mağdura kimse yardım edemeyeceği ve kendisi de mukavemetten mahrum bulunduğu için bittabi cezanın şiddetlenmesi icabeder. Fakat arkadaşlarımız diyorlar ki : «Suçun ika edildiği ânı tesbit etmek istiyoruz. Bu ise bizi hakiki maksada ulaştırmaz. Geceyi şu şekilde tesbit etmek istiyorlar: Güneş batmamışsa gündüz, güneş batmış ise fiil gece işlenmiştir.» Bu suretle suç zamanı tesbit ve tefrik edilirse asıl mucip sebeplerden uzaklaşmış oluyor. Çünkü güneş battığı anda ortalık kararlamamıştır ve henüz el ayak çekilmiş değildir. Binaenaleyh cezayı şiddetlendirici bir sebep mevcut olmuyor. Eğer hakiki esbabı mucibeye bağlı kalmak istersek komisyonun kabul etmek zorunda olduğu mer'i hükmün şartlarını kabili kabul ve kâfi görme-

miz lâzımdır. Komisyonun huzurumuza getirdiği madde eski maddedir, ortada değişen bir şey yoktur, yapılacak tek şey yapılan teklifi reddetmektir. Teklifi yapan arkadaş da teklifinden vazgeçmelidir; vaziyet hem usul, hem de esas bakımından bunu icabettirmektedir.

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Tadil tasarısının birinci maddesi henüz Heyeti Celile tarafından kabul edilmiştir, 502 nci madde de bu maddenin içerisinde. Necip Bilge'nin tadil teklifi 502 nci maddenin tadili teklifi ile birlikte Meclise maledilmiştir. Bu mesele halledildikten sonradır ki 502 nci maddenin, komisyonun bugün okuduğumuz raporu ve tadili yapan mebus arkadaşımızın teklifi veçhile birinci maddeden çıkarılıp çıkarılmaması meselesi mevzu bahis olur. Bu itibarla Necip Bilge'nin takririni okuyup reynize arzedeceğim.

Yüksek Başkanlığa

Ceza Kanununun 502 nci maddesinin aşağıdaki şekilde oya konmasını arz ve teklif ederim.

Niğde
N. Bilge

«Madde 502. — Ceza Kanunu tatbikatında gece vakti, güneşin batmasından doğmasına kadar sürer.»

REİS — Bu takriri dikkatinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Takrir kabul edilmiştir.

Şimdi 502 nci maddenin tadil tasarısından çıkarılması teklif sahibi ve komisyon tarafından teklif edilmektedir. Bu hususu reynize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. 502 nci maddenin tadili, tadil tasarısından çıkarılmıştır. Bu itibarla birinci maddeyi bu şekliyle, 502 nci maddeyi çıkarmak suretiyle yeniden okuyoruz;

Türk Ceza Kanununun Bâzi Maddelerinin Değiştirilmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — Türk Ceza Kanununun 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 46, 47, 48, 51, 54, 55, 56, 59, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 87, 192, 202, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 220, 222, 225, 227, 228, 230, 240, 251, 254, 258, 264, 266, 268, 271, 273, 311, 312, 403, 404, 406, 407, 414, 415, 416, 418, 419, 421, 429, 430, 431, 439, 440, 441, 442, 448, 449, 450, 452,

455, 456, 457, 462, 464, 466, 468, 480, 482, 486, 491, 492, 493, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 513, 544, 545, 548, 566, 567, 568, 571, 572 nci maddeleri aşağıdaki yazılı şekillerde deliştirilmiştir :

REİS — Maddeyi reye arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Türk Ceza Kanununun 13 ncu maddesine eklenen ve 3112 sayılı Kanunla tadil edilmiş bulunan muvakkat madde ile Ceza Kanununun Mevkii Meriyete Vaz'ına mütaallik Kanununun 3 ve 4 ncu maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

REİS — Faik Ahmed Barutçu.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, bu madde ile yürürlükten kaldırılan Ceza Kanununun muvakkat iki maddesine eklenmesini teklif ettiğimiz husus Ceza Kanununun 159 ncu maddesinin bir fıkrası ile 161 nci maddesinin son fıkrasının ilgasına dair olan esas kanun teklifimizdir. Yüksek heyeti bu suretle bir hakemliğe dâvet etmiş oluyoruz. İzahını yapayım efendim.

Yürürlükteki kanunlarımız arasında tesadüf edilen antidemokratik hükümleri ayıklamak üzere teşkil olunan bir İlim Heyetinin raporuna istinaden Ceza Kanununun 159 ncu maddesinin bir fıkrası ile, 161 nci maddenin son fıkrasının kaldırılmasını teklif etmiştik. Bu tekliflerimiz Adalet Komisyonunca reddedilmiştir. Biz şimdi Yüksek Heyeti Adalet Komisyonunun bu kararı ile, İlim Komisyonunun kararı ve aynı zamanda iktidar partisinin ve Hükümetinin programları ve iktidar partisi liderlerinin muhalefetteki beyanları arasında bir tercih yaparak meriyetteki bu antidemokratik kanunlar hakkındaki drek-siyonunu vermeye davet maksadıyla ki, görü-şülen ikinci maddeye 159, 161 nci maddelerin ilgasını istediğimiz fıkralarının da eklenmesini istiyoruz.

Burada yapacak olduğum sadece bahsini ettiğim kararları karşılaştırmak ve Yüksek Heyetinizden bir karar istemekten ibarettir. Hükümetçe teşkil olunan İlim Komisyonunun Hükümette tevdi ettiği rapor yürürlükteki kanunlarımızda tesadüf olunan antidemokratik hükümleri tesbit eden 18 . I . 1952 tarihli bir rapordur. Yüksek Heyetinizde birkaç defa mevzuubahis olduğu üzere İlim Komisyonu evvel emirde bir

formül tesbit etmiştir. Müsaadenizle o formülü rapordan aynen okuyalım :

«Siyasi hakları, âmme haklarını ve insan haklarını lüzumsuz yere tahdit eden veya kaldıran hükümleri ihtiva eden kanunlar antidemokratiktir. Bu lüzum;

A) Hukuki müşterekece kabul edilen sınırlar,

B) Türk cemiyetinin bekasımı ve onun muasır medeniyet seviyesine ulaştırılmasını sağlayan hükümlerle taayyün eder.»

İlim Heyetinin, bu formüle göre, mevzuatı ayıklayarak tesbit ettiği antidemokratik hükümlerden ilga edilmeleri gerekli olanlara ait kısmın 5 nci paragrafında «1 Mart 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun :

A) Muaddel 159 ncu maddesindeki «Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında suizanni davet edecek şekilde» ibaresi,

B) 161 nci maddesine eklenen ve harb esnasında tecziyesi derpiş edilen fillerin sulh zamanında da cezalandırılmasını âmîr bulunan son fıkrası.»

İşte bunlar, İlim Komisyonunca antidemokratik mahiyette görüldükleri için biz de bu rapora istinaden bu fıkraların ilgasını Yüksek Meclise arzyledik. Bu tekliflerimiz Adalet Komisyonunca reddedilmiştir.

Evvelâ 159 ncu madde; bu maddenin birinci fıkrası. Büyük Millee Meclisini, tahkir ve tezyif edenlerin bir seneden altı seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılmasını âmîrdir. Buna 1946 da şu fıkra ekleniyor: B. M. Meclisinin mesuliyeti hakkında suizanni davet edecek şekilde alenen mütecavizane fiilü harekette bulunanlar» İlim Komisyonunun mütalâası odur ki birinci fıkra lâzımdır, yerindedir ve kâfidir.

Ancak ikinci fıkra ihtiva ettiği müphem ibare ile fikir hürriyetini köstekleyici bir durum husule getireceği için antidemokratiktir. 1946 da bu ilâveye 1946 Meclisi hakkındaki tereddütleri bertaraf etmek için lüzum görülmüş. Kanunun heyeti umumiyesi üzerinde mâruzatta bulunurken de arzetmişim, bazan şu veya bu lüzum ile bazan da lüzumların mübalâğa edilmesiyle kanunlarımıza birtakım antidemokratik hükümler girmiştir. İşte bu da lüzumun mübalâğa edilerek kanuna ithal edilen bir hükümdür.

Bugünkü demokratik anlayışımıza göre, bu

hattâ lüzumsuzdur. Çünkü böyle tereddütleri ancak cevaplandırmak yoluyla izale etmek icabeder, efkârı umumiyenin tereddütleri bir türlü izale edilmediği takdirde de bugün tekâmül eden demokrasi anlayışlarımız onu icabet-tirir ki, iş yine umumi efkârı yoklamakla halledilir ve sükûnet teessüs eder. Demokrasinin icabı budur. Bizde mübalâğalı lüzum ile ka-nun yoluna gidilmiştir.

Şimdi İlim Heyeti der ki «bu maddenin bi-rinci fıkrası ihtiyaca kâfidir. İkinci fıkra ise Demokratik değildir. Adalet Komisyonu ise, mademki bu hüküm 1946 Meclisi hakkındaki tereddütleri bertaraf etmek için derpiş edilmiş-tir, bugünkü Meclis hakkında veya bundan son-raki meclisler hakkında bu yoldaki söz ve iddiala-ra müsaade etmemek lâzımdır demektedir. Halbu-ki bugünkü Meclisin durumu ne bundan sonraki adli teminat sistemi altında serbest seçimlerle gelecek bütün Meclislerin durumu üzerinde te-reddüt vârit olmadığına ve olamayacağına gö-re bu hal, maddedeki ikinci hükmün ipkasını değil, ilgasının mucip sebebi olmak gerekir.

Bu yüksek Meclisin meşruiyeti hakkında bir tereddüt, aklını sabah kahvaltısında yiyen bir adamın, kafasından geçebilir ki yeri hasta-ne olur.

Yüksek Meclisin ve arzettiğim sebeple bun-dan sonra gelecek olan Meclislerin tabiatıyla durumları tereddütlere meydan vermez ki ve kim üzerine demokratik olmadığı tesbit edilen bir hükmün muhafazası istenebilsin. Buna ih-tiyaç yoktur arkadaşlar. Adalet Komisyonu şöyle bir misal ileri sürmüş: Mebusların görgüsüzlüğünden bahsedilerek bu Meclis meşru değildir derlerse ne yaparız?

Aziz arkadaşlarım, deseler ki Barutçu Me-bustur fakat görgüsüdür. Benim cevabım şu olur: Kanun görgüyü mebusluk için şart koş-mamıştır. Mebusun görgüsüzlüğüne Meclisin meşruiyetiyle veçhi münasebeti yoktur. Bana görgüsüz diyebilirsin, fakat bundan dolayı Mec-lise gayrimeşrudur denmez. O ayrıdır bu ayrı-dır. Bunlar böyle cevaplanacak tenkidler olur. Kaldı ki hiçbir zaman artık bizim Meclislerin meşruiyeti üzerinde tereddüt izharını icabetti-recek her hangi bir vaziyet kabili tasavvur ola-mıyacağına göre böyle bir vehmi..

REFET AKSOY (Ordu) — Bir vehim yok ki..

F. AHMED BARUTÇU (Devamla) — Rea-litede olamayınca vehim olur. Ve eğer seçimde hile yapılırsa..

REFET AKSOY (Ordu) — Vaktiyle yapılmamış mı idi?

F. AHMED BARUTÇU (Devamla) — Şim-di böyle bir ihtimalin izale edilecek tereddü-dünden bahsetmek vahimdir. Vehim ise siyasi hakları tahdit için, İlim Komisyonunca ileri sü-rülen lüzum mefhuma girmez. Siyasi hakları; âme haklarını ve insan haklarını hangi lü-zum ile takyit caiz olduğunu İlim Heyeti gös-termiştir :

1. Demokratik memleketlerce kabul edilmiş esaslar,

2. Devletin bekasını sağlıyan ve muasır medeniyet seviyesine çıkarılmasını mümkün kı-lacak olan esaslar.

Ama vehim yok.. Bununla beraber, muhte-mel olmamakla beraber, farzedin, bir seçim emniyetsizliği dolayısıyla tereddütler izhar edi-lecek bir vaziyet olursa bunun münakaşası tabî-dir ve münakaşa edilecek olması öyle bir ihti-mali kökünden kazımının teminatıdır. Ya.. Elbette.. Millet haklı endişelerinde, tatmin edi-lecek. Böyledir. bu. Hulâsa, teklifimiz yerin-dedir, kabulü lâzımdır.

İkinci teklifimiz, 161 nci maddenin son fık-rasıdır. Evvelâ birinci fıkrası şöyledir :

(Harb esnasında âmmenin telâşını ve heye-canını mucip olacak veya halkın mâneviyatını kırarak veya düşman karşısında memleketin mukavemetini azaltacak şekilde asılsız veya mübalâğalı haberler yaymak, nakletmek ve saire..) (Veya millî menfaatlere zarar verecek her hangi bir faaliyette bulunan kimse beş seneden aşağı olmamak üzere cezalandırılır.)

Bu, İtalyan Ceza Kanunundan alınmış bir maddedir. Buna şunu ilâve etmişiz :

(Bu maddede yazılı fiiller sulh zamanında işlenmiş olursa faileri hakkında tatbik edilecek ceza yarısından dörtte üçüne kadar indiril-mek suretiyle hükmolunur.) İlim Komisyonu diyor ki; bu ilâve edilen kısım antidemokra-tiktir. Vaktiyle bu ilâve yapılırken sulh zama-nında yazılı unsurlara göre cürüm tekevvün eder mi ettiği takdirde bu, cezayı müstel-zim olacak derecede ağır bir mahiyet taşır mı? Bunlar etraflı tetkika tâbi tutulmaksızın bu

hükümler konmuş. Şimdiki Adalet Komisyonu da der ki; sulh zamanında olur, ve bu sebeple de teklifimizi reddeder. Sulh zamanında hangisi olur? Sayın mazbata muharriri diyor ki; hudut vilâyetlerinde, meselâ böyle telâşi, heyecanı mucip haberler yayılabilir ve oradaki halkın mâneviyatı sarsılabilir. Sulh zamanında bir hudut vilâyetinde böyle bir vaziyet hâsıl olursa onun şümüllü bir vahameti olamaz ki. Bir adamın böyle bir haber yayması karşısında bir tekzipte meselenin aslı faslı olmadığı ilân edilir. Bu suretle de mesele kapanır gider.

Farzedin; akli başında olmıyan bir adam, karşıdan bilmem ne geliyor diye haber yaysa ne tesir yapar? Bir tesir yaptığını kabul edin. O tesiri Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş bir suç saymaya imkân var mıdır? İtalyan Ceza Kanununda dahi, Prosesör Atıf Akyüz arkadaşımın dinlemiştim, Rifat Alabay arkadaşımız da şüphesiz bizi bu hususta tenvir edebilir, kabahat faslında bir ceza varmış. Yani Faşist İtalya'nın kanununda dahi böyle hüküm yoktur. Bizde bir seneden başlıyor cezası. Sonra, kanununun ikinci fıkrasına göre düşman karşısında memleketin mukavemetini kıracak yalan haberler yaymak ağır suçtur. Sulh zamanında düşman hukukun kabili tasavvur mudur? Daha sonra da kanuna yapılan ilâvede milli menfaatlere zarar verecek hareketler ibaresi geliyor. Harb zamanında millî menfaate zarar veren hareket dediniz mi onu herkes anlar. Harb zamanında millî menfaat, millî takati ayakta tutmayı âmirdir. Millî takati za'fa düşürecek hareketlerin ne olduğunu vatandaş takdir edebilir. Ama sulh zamanında, sorarım arkadaşlar, millî menfaate zarar veren hangi fiildir? Vatandaş memnu olan şeyin ne olduğunu bilecek ki ondan kaçsın. Nedir o millî menfaate mugayir olan hareketler? Eğer Hükümetin politikası ise, Hükümetin politikası demek, onun fiil ve hareketleri demektir, o fiilî hareketler tenkid edilirse millî menfaate zarar verir demek subjektif bir takdir olur. Vatandaş hangi fiilin kanunen memnu olduğunu bilsin ki o filleri işlemez.

Binaenaleyh İlim Komisyonunun, hakikaten üzerinde durduğu veçhile, bunlar öyle mübhem şeylerdir ki, fikir hürriyetini takyid edecek mahiyettedir, binaenaleyh antidemokratiktir, kaldırılması iktiza eder. Adalet Komis-

yonunun bu hükümleri muhafaza etmek için ileriye sürdüğü mucip sebep hakları takyit için İlim Komisyonunun gösterdiği lüzum mefhumuna ithal edilemeyecek mahiyettedir. Böyle mülâhazalarla bu hükümlerin tutulması hukuki bakımdan doğru olmayacağı gibi, politik olarak da doğru olmaz. Sebebi? Demokrat Partinin dâva olarak getirdiği bir mevzu olması itibariyle. Demokrat Partinin seçim beyannamesi ve Demokrat Parti Hükümetinin huzurunuzda ilk okuduğu programı, bütün antidemokratik kanunların tamamen tasfiye edileceğini göstermekte olduğu gibi bu taahhütler esasen Demokrat Partinin muhalefeti zamanında liderleri tarafından savunulmuş olan esaslardır.

Aziz arkadaşlarım, İlim Komisyonunun (fikir hürriyetini köstekler) diye gösterdiği bu kanunlar, Demokrat Partinin Sayın liderleri tarafından (kanun dışı kanun) diye vasıflandırılan Anayasaya mugayir kanunlardır. Ve bilhassa matbuatı cesaretle tenkit yapmaktan alıkoyma için (fikir hürriyetini zincirliyenler) diye damgalanmış hükümlerdir. Bunlar, onların ifadeleriyle; tek parti devrinin hüviyetini belirten kanunlar olarak vasıflandırılmıştır.

Seçim Beyannamesinde Demokrat Parti diyor ki: Bizim esas mücadelemiz siyasi bünyenin tam demokratik şekilde ıslahına müteveccihdir. Bu mücadelemiz, ancak, iktidara geldiğimiz takdirde, tek partili devrin anti demokratik kanunları, usulleri ihtiyatları tamamıyla tasfiye edilince sona erecektir. Hükümet Beyannamesinde buna uygun olarak huzuruza gelmiş ve denmiştir ki, eski devirden bakiye kalan anti demokratik olan hükümler tasfiye edilecektir. Ve bir ilim Komisyonu kurularak onun tesbit ettiği formül kabul edilmiş, Devlet Reisinin açış nutkuna girmiş, Adalet Komisyonu da bu formülü kabul etmiştir.

Muhterem Adalet Komisyonu Reisi 273 nolu maddeyi müdafaa ederken diyor ki, bu madde antidemokratik olamaz. Çünkü İlim Komisyonunun tesbit ettiği formüle aykırı değildir. Formülünü kabul fakat kararı kabul etmiyor. Olmaz. Bu hükümlerin muhafazasında ısrar edilmez, edilmemeli. Demokrat Partiye reaksiyoner bir zihniyet musallat olmadıkça ısrar edemez. Demokrat Partiye reaksiyoner bir zihniyet musallat olmamalı. Kendi kendimizi eritmek olur.

Demokrat Partinin liderleri muhalefet devresinde, matbuatı cesaretle tenkid yapmaktan alıkoyan her hükümün fikir hürriyetini zincirlediğini, söylemiyorlar mı idi?

Arkadaşlar, İlim Komisyonu şimdi size söylüyor, işte fikir hürriyetini zincirleyen, matbuatı cesaretle tenkid yapmaktan alıkoyan hükümler bunlardır, diyor, bunları siz tutamazsınız arkadaşlar.

Matbuat hürriyeti deyince, Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin kendi hürriyeti üzerinde göstereceği titizlik kadar bir titizliği bunun üzerinde de göstermesi lâzımgelir. Neden? Çünkü, matbuat murakabe vazifesini ifada parlâmentonun yardımcısıdır. Onun için ne 159 ncu maddenin ne de 161 nci maddenin faşist İtalya'da da bulunmayan ve fikir hürriyetini zincirliyen hükümlerini tutmak rejimimiz için yüz ağartıcı olmaz. Binaenaleyh eğer demiri tavında döğmek istiyorsanız soğutmamak lâzımdır. Aman son sıcaklığı muhafaza ederken olsun soğutmayın. Bu kapısında bulunduğumuz vazifenin önünde beyhude beklemek olur.

Devlet Reisimizin 1950 açış nutkunda umumi, hukuki nizamın, ki demokrasinin ruhunu teşkil eder, fikir hürriyeti anlayışına göre yeniden ayarlamak zamanı geldiğini söylemişti. Söylenmemiş dahi olsa bu vazifenin önünden ricat etmemek iktiza eder ve rejim dâvasını milî bir gayret kadrosu içinde el birliği ile başarmak lâzımgelir. Muhalefetten teklif geldi diye, mâkul sebebi olmadan reddini düşünmemek iktiza eder. Demokratik temsilei rejimi yerleştirecek miyiz? Yerleştireceksek fikrî nüfuzu kalmıyan eski prensipleri müdafaa etmeye imkân yoktur.

Benim arkadaşlarımdan ricam, mesut olmanın bir dönüş istidatlarına yüz vermemeleridir. Yerinde duran, yerinde saymak isteyen zihniyete yüz vermemek lâzımdır.

Takdir Yüksek Heyetinizindir. (Sağdan, alkışlar)

REİS — Komisyon Başkanı.

ADALET Ko. REİSİ HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Faik Ahmed Barutçu'nun, Ceza Kanununun 159 ve 161 nci maddelerinin tadiline dair son vermiş olduğu şu önerge burada müzakere edilemez.

Sebebi :

Bir kere bu 159 ve 161 nci maddelerin tadili

hakkında kendisi ile iki arkadaşı tarafından verilmiş olan tadil teklifi, bu meyanda Ceza Kanununun daha birçok maddelerinin tadil hakkında malûm, muayyen arkadaşlarımız tarafından ileriye sürülmüş olan teklifler, bunların heyeti umumiyesi 120 - 130 maddeye varmakta ve belki adedi yüzü müteceviz olan arkadaşlarımız tarafından teklif edilmektedir. Bu teklifler usulen Adalet Komisyonuna havale edilmiş, Adalet Komisyonunda müzakereleri yapıldıktan sonra bir kısmı kabul edilmiş, bir kısmı reddedilmiştir. Reddedilenlerin içerisinde bu 159 ve 161 nci maddelerin tadiline ait teklif de vardır. Neticede tanzim edilmiş bulunan raporda ret sebepleri ve kabul sebepleri izah edilmiş, rapor bu suretle Yüksek Meclise arz edilmiş burada cereyan eden müzakere sonunda lehte ve aleyhte konuşmalar yapıldıktan ve bu 159 ve 161 nci maddelerin ret sebepleri izah edildikten ve diğer hususlar hakkındaki mütalâalar dermeyeran olunduktan sonra rapor hakkındaki müzakere kâfi görülerek maddelerin müzakeresine geçilmesi karargir olmuştur. Binaenaleyh, maddelerin müzakeresine geçilmesini kabul etmek raporun ihtiva ettiği redde ait mucip sebeplerin de aynı zamanda kabulüne müncer olan bir karardır. Ve bu karar dolayısıyla ki, rapor metninde mevcut olan maddeler birer birer müzakere edilmiştir. Binaenaleyh, maddelere geçilmesi hakkındaki karar red sebeplerinin Yüksek Meclise kabul edilmiş bulunduğunu mutazammun olduğu ve sarahaten maddelere geçilmesi karargir olduğu için burada reddedilmiş olan teklifler bir daha bahis konusu edilemez.

1 nci sebep; yarım saat evvel kabul edilmiş olan raporun birinci maddesi aynen şöyledir :

« Türk Ceza Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun ».

« Madde 1. — Türk Ceza Kanununun 12, 13, 14 ve sıra ile 106 nci maddesi zikredilmiş ve değiştirilmiştir » şeklinde katıyet tazammun etmektedir. Bunun içerisinde 159 ve 161 nci maddeler yoktur. Yarım saat evvel kabul edilmiş olan madde, müzakerenin sahasını tâyin ve tahdit etmiş ve hangi maddelerin değiştirilmiş olduğunu da tasrih etmiş bulunmaktadır. Bu itibarla bu kabul edilen maddenin hükmü hilâfına buraya yeniden birtakım tadil maddeleri ekliyeceğiz. (Soldan, doğru sesleri).

Üçüncü sebep; ikinci madde vesilesiyle bu tadil teklifi yapılmaktadır. İkinci madde tamamen bir ilga maddesidir. Tadil maddesi değildir. İşte ikinci madde bu. Türk Ceza Kanununun falan maddeleri ilga edilmiştir binaenaleyh ilga maddesidir. Tadil maddesi değildir. Onun için bu ilga maddesi içerisine yeniden tadil edilmesi istenen maddeler ilâve edilemez. Madde'nin mesukunlehi budur. Tadil edilen maddelerin adedi, miktarı, sahası ve numaraları birinci madde ile tamamen taayyün etmiş bulunmaktadır. Kanun bir defa müzakere edilecek bir kanun olduğu için bu katiyet halini iktisap etmiş bulunduğu cihetle bu suretle maddelere ilâveler yapmak, ikinci maddeye bir tadil maddesi eklemek; ne tedvin, ne İhtüzük hükümlerine ve ne de teamüle muvafık değildir. Binaenaleyh teklifin reddedilmesini ve bu hususun evvel ebirden rey konmasını istirham ederim. Eğer bu istirhamım kabul edilmezse ve esasının müzakeresine geçilirse bittabi esas hakkındaki söz hakkımız mahfuzdur.

TEVFİK İLERİ (Samsun) — Komisyon Başkanı usul hakkında beyanda bulundular. Faik Ahmed Barutçu arkadaşımız uzun bir konuşma ile 1946 da eklenen bu fıkranın antidemokratik olduğunu izah ettiler.

Binaenaleyh ben lütfetmelerini rica edeceğim. Ret veya kabul reylerimizi kullanabilmemiz için komisyondan bu teklifin ret sebeplerini açıklamasını rica ediyorum.

ADALET KOMİSYONU REİSİ HALİL ÖZYÖRÜK (Devamla) — Usuli mesele halledilsin, esas mesele üzerinde de ret sebeplerini izah edeceğim.

REİS — Behzat Bilgin.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Bendeniz usul hakkında konuşmayacağım. Madde üzerinde konuşacağım.

Efendim; kendi kendime samimi olmak için şunu beyana mecburum ki, bu 159 neu maddede B. M. Meclisinin meşruiyeti hakkında süizannı davet edecek neşriyat fıkrasının çıkarılmasını biz bütün muhalefetimiz boyunca kemali şiddet ve ısrar ile talep ettik. Bu maddenin hakikaten antidemokratik olduğunu, vatandaş hürriyetlerini, matbuat hürriyetini ilga eder mahiyette bulunduğunu ifade eyledik.

Eğer Faik Ahmed Barutçu arkadaşımız sa-

miniyetlerinde son merhaleye kadar devam etmiş olsalardı bizi tatmin edecek daha mâkul esbabı mucebbe serdedebilirlerdi. Buyurdular ki, 159 neu maddeye; (bilhassa bunun üzerinde duruyorum, 161 neu maddeden sonra bahsederiz,) ilâve edilen **fıkra bâzı zaruretlerin mübalâgasiyle hazırlanmıştır.** Takdir buyururlar ki, bu fıkra bâzı zaruretlerin mübalâgasiyle değil o zamanki rejimin zaruretlerinden mümbais olmuştur. Çünkü o rejim, af buyursunlar, bundan kendilerinin de artık bir içtihadı yoktur, gayrimeşru bir rejim idi. Gayrimeşru rejim kendini müdafaa etmek için cebir vasıtasından, iskât vasıtasından başka bir silâha malik değildi. Hâdiseleri bir an için nazarlınızda teecessüm ettirelim: 21 Temmuz seçimleri yapıldı. Yer yer mitingler akdedildi. Biz seçmedik, bizim müntehaplarımız değildiler, bizim mümessillerimiz değildiler levhalarıyla İzmir'de Cumhuriyet Meydanında yapılan muazzam miting hâlâ gözlerimin önündedir. Belki yüz bin vatandaş bu mitinge iştirak etmiştir. Bunu **susturmak istiyorlardı.**

Arkadaşlar, Sayın Adanan Menderes, İzmir'de Eşrefpaşa Ocağında meşhur beyanatını verdiği zaman teşekkül etmiş olan Meclisin gayrimeşru olabileceğini sarahaten değil, satırlar arasında mümkün olan âzami sarahatle ifade etmiş ve bu beyanatı nakleden gazeteciler bir kitle halinde tevkif edilerek ağır ceza mahkemesine sevk edilmişti. Gaye ne idi, arkadaşlar? Gazeteleri **susturmak.** Binaenaleyh o maddeyi gayrimeşru bir rejimin müdafaa vasıtası olarak kabul edecek **buna meşru bir rejimin hakikaten ihtiyacı yoktur.** Bundan sonra devam edecek olan rejimlerin de ihtiyacı olmayacaktır. Ama bir an için tasavvur buyurunuz ki, tarihin bir makûs cilvesi olarak yeniden gayrimeşru bir rejim teşekkül edecek olursa veya teşekküle yeltenirse o zaman matbuat ve milletin eli kolu **bağlı mı kalacaktır?** Bir Meclis gayrimeşru olursa, **elbette bir Meclis ve iktidar, seçimlerin dürüst yapılmasından dolayı Meclis ve iktidar gayrimeşru demektir, matbuat ve milletin eli ve kolu bağli mı kalmalıdır?** Bu Halk Partisinin gayrimeşru bir hükümetini ayakta tutmak için Türk Ceza Kanununa ilâve etmiş olduğu bir maddedir. Meşruiyeti olan hiçbir rejimin böyle bir maddeye ihtiyacı da yoktur. Ben Sayın Adalet Komisyondan ve onun Başkanından bu maddeyi kemali iştirakla bertaraf etmelerini beklerdim.

Bu hiçbir zaman Halk Partisinden gelmiş değil, bizim iktidarımız ve muhalefetimiz müddetince kalbimizde taşıdığımız umdeleri, kendi bayrağımızı, Halk Partisi çekmek ve benimsemek istediği zaman, bayrağımızı ret mi edeceğiz arkadaşlar? Binaenaleyh kendi umdemiz olan, kendi vicdanlarımızın sesi olarak mücadelesini yaptığımız şeyleri bertaraf edecek hükümleri kaldırmalıyız arkadaşlar, bunları 159 ncu maddeden çıkarmalıyız. İleride, 1946 rejimine benzer bir rejim maazallah meydana gelirse böyle bir ihtimal milyonda bir de olsa, milletin müdafaa hakkını sapasağlam tutmak lâzımdır arkadaşları.

161 nci maddeye gelince :

Bu da böyledir arkadaşlar. Hakikaten bizim Ceza Kanunumuza C. H. P. zamanında yapılmış birçok ilâveler vardır. Yapılmış ve gayrimeşru bir vasıta olarak tedvin edilmiş ilâveler olmuştur.

Biz bunu böyle kabul etmezsek kendi dâvamızı bırakmış vaziyete düşeriz. Halk Partisi, iktidar kendi elinde iken bunu düşünebilirdi ve tashih edebilirdi, o zaman yapmadı, ama muhalefette iken bunu müdafaa etmiş olması bunu bir vicdani sesi ifade etmekten ziyade bir zarureti ifade etmiş oluyor. Şu halde 161 nci maddeye yapılan, ilâve de, şu veya bu bahane ile tenkidlere ve itirazlara karşı kullanılacak bir cebir ve tehdit silâhı idi harb halinde tekevvün edecek fiillerin cezasını sulh haline de teşmil etmek.. Bu ne demektir?

Harb halindeki şartları sulh halindeki şartlarla mukayese etmeye imkân yoktur. Harb halinde hattâ bazı hakikatlar vardır ki, susulması, millete ifade edilmemesi, milletin menfaatleri iktizasından olabilir. Sulh halinde böyle bir şey tasavvur edilebilir mi? Harb halinde bazı hakikatları ifade etmek milleti hakikaten heyecana ve telâşa sürükleyebilir, millî mukavemeti kırabilir, zaferin istihsaline mâni olacak kötü bir yol teşkil edebilir. Böyle bir şey sulh halinde mevzu bahis değildir. Hattâ kabili tasavvur değildir. Böyle bir şey olamaz.

Arkadaşlar, bunu uzunca izaha ihtiyaç yoktur. Harb hali ile sulh halini münakaşa edecek olan her hangi bir hukukçu harb halindeki mevzuatın sulh halinde de tatbik edilebileceği noktası üzerinde biran bile durmaz. Halk Partisi neden durmuştur? Neden o ilâveyi ithal

etmiştir? Af buyursunlar, ben Halk Partisi ile polemik yapmak istemiyorum. Kendilerinden değil, bizzat kendilerinin de reddettikleri eski Halk Partisinden bahsediyorum. Bugünkü Halk Partili arkadaşların, bugün iktisap ettikleri yeni hüviyetleri karşısında diyeceğim bir şey yoktur. Bizim umdelerimizi tehalükle kabul ettiklerinden dolayı samimi bir iftihar duyuyorum. (Bravo sesleri).

Neden almış Halk Partisi bunu Gayrimeşru bir rejimin müdafaaası olarak şu veya bu muarızını askerî mahkemelere sevk etmek için, millî menfaat gibi müphem birtakım tâbirlerle muarızlarına karşı baskılar yapmaya imkân bulmak için bu maddeyi koymuştur.

Arkadaşlarım, bu, yalnız antidemokratik değil aynı zamanda bizim rejimimizin, ihtiyacı olmayan bir maddedir. Bizim menfaatimizi bu gibi maddelerde aramaya zerre kadar ihtiyacımız olmadığını her şeyden evvel Sayın Faik Ahmed Barutçu'nun teslim edeceğine kaniim.

Bu talep Faik Ahmed Barutçu arkadaşımızın lisanından çıkıyor, fakat bu, Demokrat Partinin kendi isteğidir. Biz buna hayır diyemeyiz arkadaşlar. Benim samimî kanaatim budur arkadaşlar. (Alkışlar)

REİS — Faik Ahmed Barutçu.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Aziz arkadaşlarım, isabet olmuş demişim. Bir vazifenin önündeyiz, ricat için bahane aramıyalım. Benim çok sevdiğim, hürmet ettiğim eski arkadaşım, halen de arkadaşımdır şüphe yok, Halil Özyörük bizim işimizi kolaylaştırmalıdır. Bu hükümler Behzat Bilgin arkadaşımın, yerinde olarak söylediği veçhile, eski zihniyet içinde olmadıkça kabili müdafaa değildir. Burada basit iki tadil teklifi karşısında değilsiniz. Burada iki nizam, iki zihniyet, iki anlayış karşılaşmaktadır. Reddederiz geçer. Hayır geçmez. Sayın Halil Özyörük evvelce mevcut olan bâzı siyasi suçların mevkufen muhakemesi usulünün ve Basın Kanununun 30 ncu maddesinin antidemokratiktir diye kaldırıldığını, Demokrat Parti iktidarı zamanında kaldırıldığını söylemişler. Doğrudur. Kaldırılmıştır. İlim Komisyonunun raporunda belirtildiği veçhile, çok partili hayata girdikten sonra, Halk Partisi iktidarı zamanında da antidemokratik kanunların akını durdurulmuş, örfi idare kaldırılmış, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 18 nci madde-

si, Matbuat Kanununun 17 ve 50 nci maddeleri ilga edilmiştir. Ama bunlarla iş tamam olmamıştır. Teşkil edilen İlim Heyeti de tamam olmadığını söylüyor. Bugün huzuruza getirdiklerimiz, bunlardan en tipik olanlarıdır. Usul bakımından bendenize Sayın Özyörük'ün söyledikleri vârit değildir. Bir defa, tüzüğümüzde zımni kabul diye bir şey yoktur. Mesele şudur arkadaşlar : Bir kanun teklifi alâkâh komisyon tarafından reddedilirse, Heyeti Umumiye de o mesele üzerinde durulur. Maddesi görüşülür, konuşulur, ya kabul edilir veya edilmeyerek komisyona iade olunur. Bizim teklifimiz üzerinde ise böyle bir görüşme ve konuşma olmamıştır. Mütâaddit arkadaşların komisyon tarafından kısmen kabul ve kısmen reddedilen muhtelif teklifleri tevhit edilerek Yüksek Heyete sevkolunuyor.

Kanunun heyeti umumiyesi üzerinde cereyan eden müzakere neticesinde benim teklifimin komisyonca ret sebebinin yerinde olup olmadığına hükmetmek Yüksek Heyete aittir. Bu hükmünüzü vermenizi istiyorum.. Benim teklifim bir iki fıkranın yürürlükten kaldırılmasına ait olduğu için bunun yeri görüşülen maddedir. Tüzükte aksini âmir bir hüküm yoktur.

Aziz arkadaşlarım, dâva rejim ıslahatına talâk ettiğine göre, göstereceğiniz titizlik, Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin yerinde bir titizliği olacaktır.

Behzat Bilgin arkadaşım esasta mutabık olmamızın tabii olduğunu söylediler. Mucip sebepleri üzerindeki imasına cevaben de şunu söyleyeyim ki : Ben İlim Komisyonunun ve Adalet Komisyonunun ileriye sürdüğü sebepleri arzettim. Bu ilâve 1946 Meclisi üzerindeki tereddütleri izale için düşünülmüş.

Kabul edin ki, her devir kendi hukuki nizamı ve mevzuatı içinde mütalâa edilmek icabeder. Biz şimdi mâzinin hukuki durumunu münakaşa edecek değiliz. Bir merhaleye vâsıl olmuşuzdur. Bu merhalenin meselelerini geriye atabilir miyiz? Atamaz mıyız arkadaşlar? Bütün mesele bundan ibarettir. Binaenaleyh usul ve esas olarak yerinde olan haklı tekliflerimizin kabul buyurulmasını rica ederim.

REİS — Tefik İleri.

TEVFİK İLERİ (Samsun) — Muhterem arkadaşlar, bence bu usul meselesinin halledilip

Faik Ahmed Barutçu arkadaşımız tarafından Meclise getirilen bu fıkraların kaldırılması çaresi bulunmalıdır. Faik Ahmed Barutçu arkadaşımızın konuşmalarında bir iki nokta var, onlara kısaca işaret etmek lüzumunu hissettim. Biraz evvelki konuşmalarında «aklını sabah kahvaltısı ile yememiş olanların Meclisin meşruiyetinden şüphe etmeye hakkı yoktur» dediler.

Bu söz 1950 den bu yana ve inşaallah kıyamete kadar doğrudur ve doğru kalacaktır. Ama 1946 Meclisi için, onun meşruiyetinden şüphe edenler için «aklını sabah kahvaltısı ile beraber yemiş olmak» ithamını çok yersiz ve haksız buluyorum.

1946 ya kadar bir seçim mevzuubahis değildir. Mebuslar intihapla değil, tâyinle gelirler. Ancak 1946 dan sonradır ki bu memlekette seçim yolu açılmıştır. Bence, tâyinler ile teşekkül eden Meclis, seçimin suiistimali ile teşekkül eden Meclise nazaran çok, pek çok meşru bir Meclistir. Lüzum mübalâğa edilmiştir, buyurdular. Bu sözlerinden mübalâğa edilmiş bir lüzumun varlığı seziliyor. Böyle bir fıkranın kanuna girmesi için meşru bir lüzum var mı idi? Yoktu.. Arkadaşlar, kendisi diyor ki : Tereddütler izale edilmeli idi. Hakikaten demokrasilerde vatandaşın kafasındaki bütün istifhamlar izale edilmelidir. Niçin izale edilememiştir? Çünkü edilemezdi! 1946 Meclisinin meşru olup olmadığı hakkında tereddütler izale edilemezdi. Rize'nin 18 saat mesafesindeki bir köyden seçim sandığı öğleye kadar Rize'ye geldi ve nazari olarak, öğleyi bir iki saat geçe Halk Partisinin kazandığı ilân edildi. Hâdiseye böyle olunca haklı tereddütleri izale etmeye elbette imkân yoktur. Bu takdirde Meclisin gayrimeşruiyetinden bahsedeneri susturmak, zorla gayrimeşru bir hâdiseyi meşru olarak göstermek lâzımdı, ağızlara ve kalemlere kilit vurmak bahis mevzuu idi. Bunu yaptılar. (Bravo sesleri). Antidemokratik olan bu fıkranın kaldırılması bugüne kadar gelmemişse bu hata bizimdir. Allahın bir lûtfu olarak telâkki ediyorum, ki bu teklif şimdi Faik Ahmed Barutçu tarafından huzuruza getirilmiş ve kaldırılmasının müdafaası yapılmıştır. Bu, hem Allahın bir lûtfudur, hem de kendisine teşekkür borçluyuz. O halde bence yapılacak iş, usul meselesini Mecliste halledelim ve bu

fıkraı ebediyen maziye gömelim ve bir daha bu memlekette gayrimeşru bir Meclisin teşekkül etmeyeceğine, edemeyeceğine inanışımızın, itimadımızın kesin bir delili olarak bu 1946 da ilâve edilen fıkrayı Ceza Kanunumuzdan kaldıralım. Bütün hukukçu arkadaşlarımdan ve diğer arkadaşlarımdan bu usul meselesinin ve esas meselenin bugün burada hallini rica ederim. (Alkışlar).

REİS — Tevfik İleri arkadaşımızın bu beyanından sonra bir tavzihte bulunmak mecburiyetindeyim. Halen Türk Ceza Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair olan tasarruun ikinci maddesi üzerinde görüşme açmış bulunmaktayız. Müzakere, bu madde üzerindedir, komisyon raporu üzerinde değildir. İkinci maddenin tadili hakkında Faik Ahmed Barutçu ve Sırrı Atalay arkadaşlarımız tarafından bir değişikliğe verilmiştir. Kendileri vermiş oldukları önerge üzerinde söz aldılar. Önergeyi okumak oylama sayıldığı için, önerge üzerinde konuşmaya usul müsait bulunmadığından dolayı bu konuşmayı yapmış bulundular. Söz bu suretle verilmiş oldu. Bu suretle söz verildiği ve Adalet Komisyonu raporu üzerinde bir görüşme cereyan etmediği ve bilâhara tadil teklifi okunduğu zaman, rey de Heyeti Celileye bırakıldığı için halli icabeden bir usul meselesi karşısında bulunmuyoruz.

Mebus olarak Celâl Yardımcı'ya söz veriyorum.

DEVLET VEKİLİ CELÂL YARDIMCI (Ağrı) — Vazgeçtim.

REİS — Kemal Türkoğlu.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Vazgeçtim.

REİS — Komisyon başkanı. (Vazgeçti, sesleri).

O halde önergeyi okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Türk Ceza Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifinin ikinci maddesinin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederiz.

Kars Mebusu

Trabzon Mebusu

Sırrı Atalay

Faik Ahmed Barutçu

Madde 2. — Türk Ceza Kanununun 13 nci maddesine eklenen ve 3112 sayılı Kanunla tadil edilmiş bulunan muvakkat madde ile aynı

kanunun 159 ncu maddesinin birinci fıkrasındaki «Büyük Millet Meclisinin meşriyeti hakkında suizanı davet edecek şekilde alenen mütecavizane fiil ve harekette bulunanlar» ibaresi ve aynı kanunun 161 nci maddesinin son fıkrası ve Ceza Kanununun mevkii meriyete vazına mütaallık kanununun 3 ve 4 ncu maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

REİS — Teklif budur. Komisyon konuşmayı arzu ediyor mu?

ADALET KOMİSYONU REİSİ HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) — Evet, evet. Esas hakkında konuşacağım.

REİS — Buyurun.

ADALET KOMİSYONU REİSİ HALİL ÖZYÖRÜK (İzmir) — Usul hakkında arzedeceğim şeyin daha evvel olması lâzımgelirdi. Fakat esasın da birlikte müzakeresi takarrür etmiş bulundu ve Riyaset Makamının bu suretle esas hakkında müzakere edilmesini tasvip eder şekilde söz verme kararı üzerine bendeniz de esas hakkında bir, iki söz arz etmek mecburiyetindeyim :

Muhterem arkadaşlar, Trabzon Mebusu Sayın Faik Ahmed Barutçu ile iki arkadaşının Ceza Kanununun 159 ncu maddesindeki bir suç şeklinin ve 161 nci maddesinin ikinci fıkrasının bu maddelerden kaldırılması hakkındaki teklifleri, komisyonunda müzakere ve münakaşa edilerek reddedilmiş ve komisyonumuz tarafından tanzim edilmiş bulunan raporda bunların ret sebepleri izah edilmiştir. Çeşitli kanun tekliflerinin kabul veya reddini tazammun eden bu raporun ve tekliflerin heyeti umumiyesi üzerinde yapılan müzakereler sonunda Yüksek Meclisçe leyh ve aleyhte dermeyan olunan fikir ve mütalâalar dinlendikten sonra ileri sürülmüş olan itirazlar nazara alınmadığı için reddedilerek raporda yer almış bulunan maddelerin müzakeresine geçilmiş bulunduğundan ivedilik ve yeğlikle müzakeresi takarrür etmiş bulunan ve bu itibarla İçtüzüğü'nün 72 nci maddesi gereğince yalnız bir defa müzakere edilmekle iktifası icabeden rapor ve tekliflerin ikinci bir defa müzakere olunması şeklini tazammun eden yeni itirazların ve tekrar müzakere açılmasına ait teklifin bahis konusu edilmemesi icabeder. Aksi hal, İçtüzüğü'nün arzettiğim 72 nci maddesi sarahatine ve evvelce attı-

haz buyurulmuş olan karara muhalif olur kanaatindeyim. Kanun tekliflerinin görüşülmesinde takarrür etmiş bulunan usul ve teamül de budur. Bununla beraber bu arkadaşlar tarafından ileri sürülmüş bulunan tekliflerin müzakeresi kabul buyurulduğu takdirde gerek 159 ve 161 nci maddelerin tadilleri ve gerekse Ceza Kanunumuza ek madde olarak ilâvesini istedikleri yeni hükümlerin ret sebeplerini açıklamak üzere tekrar mâruzatta bulunmayı lüzumlu görmekteyim.

Teklif sahibi olan arkadaşlar diyorlar ki : (Ceza Kanununun 159 ncu maddesine 1946 senesinde bir ilâve yapılmıştır. **Fakat bu ilâve** olunan hüküm antidemokratiktir. Niçin antidemokratiktir? Çünkü fikir hürriyetini hâlta layıcı bir mahiyet taşıyor.)

Aziz arkadaşlar, 159 ncu madde şöyledir : (Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin mânevi şahsiyetini, bakanlıkları, Devletin askerî veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya adliyenin mânevi şahsiyetini alenen tahkir veya tezyif edenler veya Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında suizannı davet edecek şekilde alenen mütecevazane fiil ve hareketlerde bulunanlar bir seneden altı seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.)

İkinci fıkra : Bizi alâkadar etmez ama, yine okuyayım. Çünkü şimdi arzettiğim birinci fıkradaki cürümlerin mahkemelerce verilecek kararlarda subut şekline mütedair olduğu için enteresandır.

İkinci fıkra da şöyle : (Birinci fıkrada beyan olunan cürümlerin irtikâbında hakaret veya tecavüze uğriyanın adı sarahaten zikredilmemiş veya hakaret veya tecavüz üstü kapalı geçirilmiş olsa bile mahiyetinde ve birinci fıkrada yazılı olanlardan birine mâtuf olduğunda tereddüt edimiyecek derecede karîneler varsa hem tecavüze uğriyanın adı zikredilmiş hem de tahkir, tezyif veya tecavüz tasrih kılımış gibi muamele olunur.)

Üçüncü fıkrası ise : (Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına veya Büyük Millet Meclisi kararlarına alenen sövenler on beş günden altı aya kadar hapis ve 30 liradan 100 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.)

Bu 159 ncu madde : Ceza Kanununun ilk tedvininde çok sade ve basit bir şekilde idi ve met-

ni de şu idi : (Büyük Millet Meclisini veya Hükümetin şahsiyeti mâneviyesini veya ordu ve donanmasını yahut Türklüğü tahkir ve tezyif edenler üç seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına sövenler, altı ayı geçmemek üzere hapsolünür.

Görülüyor ki : İlk tedvin edildiği şekilde yalnızca (Büyük Millet Meclisini, Hükümetin mânevi şahsiyetini, Ordu ve Donanmayı ve Türklüğü tahkir edenler için) ve bir de (Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına sögenler) için ceza vaz'edilmiş ve yalnızca bunlara tecavüz suç sayılmış bulunduğu halde bilâhara muhtelif tarihlerde 3638 - 3337 - 3961 numaralı kanunlarla değişiklik yapıldığı gibi 20 Eylül 1946 tarihinde de yeniden yapılan tadil ile son şeklini almış bulunuyor.

Yirmi sene içinde dört defa değiştirilen 159 ncu maddenin 1946 senesindenki son tadiline ilâve edilen kısım. (Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında suizannı davet edecek şekilde alenen mütecevazane fiil ve hareketlerde bulunanlar) hükmüdür.

Sabık iktidar tarafından o zaman yani 1946 senesinde yapılan bu değişikliğin elbette bir sebep ve hikmeti vardır. Bunun müzakere zabıtlarında ve tasarının mucip sebeplerinde açıkça bir beyana rastlamak mümkün olmamakla beraber bu şekilde bir tecavüz ve bir fiil ve hareket vukubulursa failin cezalandırılması lâzımgeleceği zikredilmektedir. Hiç şüphe yoktur ki, bu beyan tarzı elbette bir zaruretin ifadesi ve bir ihtiyacın tatmini içindir. Yani 1946 senesinde yapılan seçimler sonunda Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti aleyhine söz söyleyenler veya fiil ve harekette bulunanlar olmuş ve bu hareketleri önlemek maksadıyla son hüküm konulmuş demektir.

Şimdi teklif sahibi olan bu muhterem üç arkadaş 169 ncu maddedeki (Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında suizannı davet edecek şekilde alenen mütecevazane fiil ve hareket diye gösterilen suç unsurunun maddeden tayıy edilmesini istiyorlar. Ve buna sebep olarak da bu hükmün antidemokratik olduğunu ileri rürüyorlar. Ve diyorlar ki, maddeye 1946 senesinde eklenen bu hüküm çok müphem ve bulanıktır. Ne gibi hareketler suizannı da-

vet edebilir? Esasen 159 ncu maddede Büyük Millet Meclisini alenen tahkir ve tezyif edenlerin cezası emrolunmaktadır. Bu lâzım ve kâfidir. Sonradan eklenen ibare, fikir hürriyetini lüzumsuz yere köstekliyecek ve masum vatandaşları mahkemelerde süründürebilecek mahiyette olduğu için bu ibarenin kaldırılması ve maddeye eski şeklinin iadesi icabeder. Bu ilâvenin memleket içinde tedirginliği ve düzenliği korumaya yaramadığı, bilâkis birçok tedirginliklere meydan ve vesile verdiği aşikârdır.)

Hulâsa : Bu hükmü maddeye biz koyduk ama, biz de beğenmiyoruz diyorlar.

Aman efendim, vâzı kanun hiç abesle işgal eder mi? Elbette o zaman bir lüzum ve zaruret tahakkuk etmişti ki, bu suç maddeye ilâve edilmiştir. Şimdi dönüp de; fikir hürriyetini köstekleyicidir, masum vatandaşların mahkemelerde sürünmesine sebep olabilir gibi mütalâalar, tamamen indî ve zahirî sebeplerden başka bir şey olamaz. Vâzı kanun o zaman tahakkuk etmiş olması lâzımgelen ihtiyaçları önlemek için bu hükmü koymuş olması lâzımdır. Başka bir şey nasıl hatıra gelebilir? O zaman eğer böyle bir zaruretle maddeye ilâve edilmiş ise kim bilir belki günün birinde de yine bir takım zaruretlere ortaya çıkabilir. Bu müsteh'at bir şey midir? Çok partili demokrasilerde iktidar mevkii hiçbir zaman bir parti için ebedi değildir. Bugün iktidarda olan parti bir seçim sonra düşebilir. Bu düşme ve kalkmalarında ihtimaldir ki günün birinde yine bu hükümden faydalanmak icabeder.

Sonra, muhterem arkadaşlar, hukukun belli başlı kaidelerinden biri de şudur : (Bir kimse kendi tarafından tamam olan şeyi nef'ine sây ederse sâyı merduttur.) Ben bu arkadaşların hareketlerini bu kaide ile de kabili telif görmüyorum. Kendi iktidarları zamanında konulmuş bir hükmü, bugün fikir hürriyetini köstekleyici diye kaldırtmak istemeleri, kendi taraflarından tamam olan bir şeyi nef'ine sây etmek olur ki; bu da hukukan merdut bir harekettir. Diğer taraftan mucip sebep olarak bu hükmün antidemokratik olduğundan bahsediyorlar ve tekliflerinin esbabı mucibesinde ilim heyetinin bulduğu formülü söylüyorlar. Formül : (İnsan haklarını, siyasi hakları, âmme

haklarını lüzumsuz yere tahdit eden veya kalıran hükümler) idi.

Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında suizanna davet edecek mütecevazane fiil ve hareketler bu sayılan haklardan birini tahdit mi ediyor? Ediyorsa hangi hakkı tahdit etmekte veya kaldırmaktadır? Bunları açıkça söylemiyorlar.

Büyük Millet Meclisi usulü meşruası dairisinde teşekkül ettikten ve vazifeye başladıkandan sonra bunun meşruiyeti hakkında suizannı davet edecek mahiyette mütecevazane fiil ve hareketlerde bulunmak her hangi bir hakkın icabı mıdır? Anlaşılması güç bir mantık!

Hiçbir kimse meşru bir şekilde kurulmuş olan Büyük Millet Meclisine dil uzatamaz. Uzatmaması lâzım. Ama mütecevaz bir adam ortaya çıkıp da Meclisi her hangi bir şekilde tahkir ve tezyif eder veya meşruiyeti hakkında mütecevazane fiil ve harekette bulunursa buna karşı Ceza Kanununa bir hüküm konulması fikir hürriyetini kösteklemek mi olur?

MUHTAR ACAR (Sivas) — Elbette.

HALİL ÖZYÖRÜK (Devamla) — Bir kere bu vasıfta bir suç işlenebilir mi? Elbette işlenir. Dediğim gibi, her hangi bir şahıs, Büyük Millet Meclisini nasıl ki muhtelif şekil ve suretlerle tahkir ve tezyif edebilirse meşruiyeti aleyhine de söz söyleyebilir. Bunlar hâdisce ve vakıalarla müspet şeylerdir. Asla istib'at olunamaz.

Hele mucip sebeplerde antidemokratik denilmesinin hiç de yeri yoktur. Demokraside, aziz arkadaşlar, her şeyden evvel asalet ve necebet vardır. Hürriyetin hududunu da Teşkilâtı Esasiye Kanunumuz tahdit etmiş, hürriyet, bir başkasının hürriyetinin başladığı yerde biter, demiştir.

Şu halde : Büyük Millet Meclisinin nezh ve şayanı hürmet ve tekrim olan varlığına ve meşruiyetine dil uzatıldığı zaman şahsın söz hürriyeti için kendisine çizilmiş olan hattı geçerek Yüksek Meclisin hürriyetine tecavüz etmiş olması sebebiyle tecziyesinde ne ceza esaslarına ve ne demokrasi prensiplerine ve ne de Esas Teşkilât Kanunumuzla Türklere tanılan hürriyetlere aykırı bir mahiyetin mevcut olabileceğini düşünmeye asla imkân ve ihtimal mutasavver olamaz.

Hele mâsum vatandaşların mahkemelerde

süründürülmesi gibi iddiaların bu vâdide hiç yeri yoktur. Türkiye Cumhuriyeti kanunları bunları meneden hükümlerle doludur, kimse sebpsiz mahkemeye sevkedilemez.

Binaenaleyh kanun vâzı olan makam, yalnız bugünkü ihtiyaçları karşılamayı değil, ileride zuhuru melhuz ihtiyaçları da esas itibariyle düşündüğü haller bulunacağı için 1946 da Devletin genel siyasetini idare eden makamın bu saik ve sebeplerle hareket etmiş olduğunu da kabul etmek icabeder. Bir kanunda mevcut her hangi bir hüküm bugün tatbik edilmemesi onun âtiyen de tatbik edilemeyeceği mânasını tazammun edemez. Büyük Millet Meclisinin alelittlak her hangi bir fiil ve hareketle tahkir ve tezyifinin suç teşkil etmesine teklifi kanunide dokunulmamış bulunduğuna göre 159 neu maddeye 1946 senesinde vâkı ve mer'i ihtiyaca binaen konulmuş olması lâzımgelen bir hükmün bugün kaldırılması için ileri sürülen sebepler tatmin edici kâfi delil ve bürhan mahiyetinde değildir.

İkinci teklifleri : Yine Ceza Kanununun 161 nei maddesinin son fıkrasına taallük etmektedir. Bu son fıkra 161 nei maddenin diğer fıkralarında gösterilmiş bulunan cürmî fiillere harb zamanında işlendiği takdirde verilecek cezaların sulh zamanında işlendiği takdirde yarısından dörtte üçüne kadar indirileceğini tesbit eden bir hükümdür. Teklif sahipleri 161 nei maddenin bünyesini teşkil eden suçların sulh zamanında işlenebilmesinin mümkün olamayacağından başlayarak, sulh zamanında düşman kimdir? Süalini soruyorlar ve sulh zamanında düşman bahis mevzuu olmayacağı için sonradan maddeye eklenmiş bulunan bu son fıkranın mantıklı bir mâna ve hüviyet taşımadığını ve harb zamanında asılsız ve mübalâğalı havadis yayan kimselerin tecziyesi doğru olursa da sulh zamanında mizaçları mübalâğaya meyyal olanların bu kabıl haberleri yani asılsız ve mübalâğalı haberleri yaymaları halinde tecziye edilmelerinin insan hakları beyannamesine aykırı olacağını ve bermûtat antidemokratik bulunduğunu iddia ediyorlar.

Bu madde de 159 neu madde gibi muhtelif değişikliklere mâruz kaldıktan sonra son şeklini almış bulunuyor.

161 nei maddenin Türk Ceza Kanunundaki ilk metni (Efkârı umumiyeyi tehyic edecek su-

ret ve mahiyette aslı olmıyan havadis veya mü-sanna ve muharref veya aslı olmaksızın bir kimseye isnat olunmuş evrakı bilerek neşir ve nakledenlerle resmî evrak ve nutukları tağyir ve tahrif ile neşreyleyenler hakkında bir aydan altı aya kadar hapis ve 25 liradan 50 liraya kadar ağır cezai nakdi hükmolunur.

Bu neşriyat umumi âsayaışı bozmaya sebep olmuş ise fail hakkında altı aydan iki seneye kadar hapis cezası hükmolunur) idi. Muhtelif zamanlarda mükerreren değiştirildikten sonra 1938 senesinde takarrür eden metnini de okuyacağım.

Muhterem arkadaşlar, bana sözü uzatıyor demeyiniz. Bir insan kuvvetle kaani olduğu bir hususu nazarlarda belirtebilmek için hiçbir noktasının açık kalmamasını ister. Kaldı ki: Bir kanun maddesinin metnini aynen ve harfiyen hatırlamaya da her zaman imkân yoktur. Suç unsurları veya suç sayılan fiile mütâallik şartlar ve kayıtlar o anda söylenmezse bu işlerle hergün meşgul olanlar bile derhal hatırlıyamazlar. Bunun için metinleri okumak zaruretinde kalyorum. Affınıza, müsamahanıza sığınırım.

Maddenin bugün mer'i olan metni de şudur : «Harb esnasında âmmenin telâş ve heyecanını mucip olacak veya halkın mâneviyatını kıracak veya düşman karşısında memleketin mukavemetini azaltacak şekilde asılsız, mübalâğalı veya maksadı mahsusa müstenit havadis veya haberler yayan veya nakleden veya millî menfaatlere zarar verecek her hangi bir faaliyette bulunan kimse beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Eğer fiil :

1. Propaganda ile veya askerlere tevcih olunarak işlenmiş ise,
2. Suçlu tarafından bir yabancı ile anlaşma neticesi yapılmış ise,

Verilecek ceza on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır haptistir.

Eğer fiil düşmanla anlaşma neticesi işlenmiş ise ceza müebbet ağır haptistir.

Harb zamanında düşman karşısında milletin mukavemetini tehlikeye mâruz kılacak şekilde kambyoların tedavül kıymetini düşürmeye veya resmî veya hususi kıymetli evrakın piyasası üzerinde bir tesir yapmaya mâtuf hareketlerde bulunan kimse beşseneden aşağı olmamak üzere

ağır hapis ve üç bin liradan aşası olmamak üzere ağır para cezası ile cezalandırılır.

Eğer fiil suçlu tarafından bir yabancı ile anlaşma neticesi yapılmış ise ağır hapis cezası on seneden, ve düşmanla anlaşma neticesi işlenmiş ise on beş seneden aşağı olamaz.»

Şimdi son fıkraya geliyoruz : «Bu maddede yazılı fiiller sulh zamanında işlenmiş olursa failleri hakkında tertip edilecek cezanın yarısından dörtte üçe kadar indirilmek suretiyle hükmolunur.»

Maddede mevzu bahis olan asıl fiiller, âmmenin telâş ve heyecanını mucip olacak, halkın mâneviyatını kıracak, memleketin mukavemetini azaltacak şekilde asılsız, mübalâğalı veya maksadı mahsusa müstenit havadis ve haberlerin yayılması, nakledilmesi veyahut millî menfaatlere zarar verecek her hangi bir faaliyettir. Bunlardan başka milletin mukavemetini tehlikeye mâruz kılabilecek şekilde kambioların tedavül kıymetini düşürmek, resmî, hususi kıymetli evrakın piyasası üzerinde tesir yapmaktır. Maddenin sebebi sevkı, sebebi tedvini budur, bu hareketleri menetmektir.

Bu fiiller harb zamanında düşman karşısında da olabilir, sulh zamanında da olabilir. Madde her iki ihtimali de derpiş etmiştir. Ona göre eğer harb zamanında olursa cezalar daha ağırdır, sulh zamanında işlenirse bu cezaların yarısı veya dörtte biri verilecektir.

Teklif sahibi, muhterem arkadaşlar; evvelâ şu suali soruyorlar : Sulh zamanında düşman kimdir? Sulh zamanında düşman olamayacağına göre eklenen fıkra mantıksızdır, diyorlar.

Aziz arkadaşlarım; bu maddenin açık hükümleri karşısında böyle bir soru sorulabilir mi? Madde, esasen iki şekli tasavvur ediyor. Bu sayılan fiiller diyor, ya harb zamanında veya sulh zamanında olur, diyor. Harb zamanında olursa cezası budur, sulh zamanında işlenirse cezası şudur, diyor. Harb zamanı, düşman karşısı sözleri, tabiiyle harp haline masruftur. Sulh zamanında fiilî harbi veya müteceviz düşmanı düşünmeye bir sebep var mıdır? Sulh zamanında olursa bu takdirde maddedeki harb esnasında, düşman karşısında sözlerini bir tarafa bırakarak maddenin ihtiva ettiği suç şekillerini ele almak iktiza eder. Yüksek malûmları olduğu üzere bir kelâmın imâli mümkün iken ihmal edilemez. Bu kelâm ilim ve hukuk prensibi baki-

mından değişmez bir kaidedir. Maddede sayılan suçlar, sulh zamanında işlenemez mi? Pekâlâ işlenebilir. Meselâ birinci fıkradaki harb esnasında kelimelerini kaldırmız, geriye kalan hüküm şu olur - (Âmmenin telâş ve heyecanını mucip olacak veya halkın mâneviyatını kıracak, memleketin mukavemetini azaltacak şekilde asılsız, mübalâğalı ve maksadı mahsusa müstenit havadis veya haberler yaymak, nakletmek, memleketin mukavemetini tehlikeye mâruz kılabilecek şekilde kambioların kıymetini düşürmek, kıymetli evrakın piyasası üzerinde tesir yapmak.) İşte maddenin sulh zamanındaki şekli budur. Şimdi soruyorum, bu fiiller mübah mıdır? Halk efkârını tehyic edecek, âmmeyle telâşa düşürecek ve memleketin bünyesini za'fa uğratacak şekilde kasdı mahsus ile aslı olmiyan haberler yaymak, nakletmek, tabii hareketler mahiyetinde mi görülmelidir Bunları cezalandırmak fert hürriyetine, fikir hürriyetine ve insan haklarına bir tecavüz müdür? (Soldan, bravo sesleri)

Ben kendilerine müsaadeleri ile şunu hatırlatayım. Bu maddenin metninde harb ve düşmandan bahsedilmiyerek, madde normal zamanlarda işlenen suçlar gibi yalnızca bu fiillerin işlenmesini ceza tehdidi altında bulundursa idi, bunları antidemokratik mi telâkki edeceklerdi? Maksadı mahsusla halkın umumi telâş ve heyecanını mucip olacak asılsız ve mübalâğalı havadis ve haber nakletmek ve yaymak efkârı umumiyeye bir tecavüz değil midir? Umumun ve bu meyanda milleti terkip eden her ferdin huzur ve sükûn hürriyetine bir tecavüz mahiyetinde olmaz mı? Elbette bu, böyledir.

Bu takdirde madde, dediğim gibi sulh zamanında bu kabîl hareketleri tecziyeye mâtuf olarak tedvin edildikten sonra maddenin son fıkrası olarak bu fiil ve hareketler harb esnasında, düşman karşısında yapılırsa cezalar şudur diye yazılsa idi, maddenin yazılışına itiraz edebilirler mi idi? Hükümlerde bir değişiklik olmayacağına göre harb ve düşman kelimeleri asıl madde metnine konulmakla, son fıkrasına eklenmek arasında ne fark vardır? Kaldı ki, bir madde tedvin edilirken asıl ağır cürümler daha evvel konur, ondan sonra hafifleri zikredilir. Bu 161 nci madde gibi yazılmış maddeler Ceza Kanununda mütaaddit yerlerde görülebilir. Bu yazılış ve metin şekli yalnız 161 nci maddeye munhasır değildir. Devlet kuvvetle-

ri ve vatan aleyhinde işlenen suçlar fasıllarında aynı hükümleri görmek kaabildir. Binaenaleyh 161 nci maddenin antidemokratik mahiyet taşıdığına ve insan haklarına ve fert hürriyetlerine tecavüz teşkil eylediğine mütedaif iddiaların aslâ yeri yoktur. (Soldan alkışlar).

REİS — Kemal Türkoğlu.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlar, ilminin hayranı bulunduğum, hakikaten zaman zaman çok ilmi ve vukufu açıklamaları ile Meclisimizi tenvir eden çok Muhterem Adalet Komisyonu Başkanı Halil Özyörük'ün bu son konuşmasını, itiraf edeyim ki, üzüntü ile dinledim. Öyle bir hisse kapıldım ki, sanki 1946 yılındayız ve rahmetli, vefat ettiği için kendisini hürmet ve rahmetle anacağım, Recep Peker kabinesinin Adalet Vekili veya o devrin Adalet Komisyonu Başkanının karşısındayız.

Karşımızda bulunan, Ceza Kanunundan iki madde içindeki ibare ve fıkraların ilga edilmesi mevzuubahistir. Komisyon başkanı evvelâ usul dolayısıyla böyle bir ilgayı bertaraf etmek istediler, ki kanaatime göre bu, doğru değildir. Çünkü böyle bir teklif, tadil şeklinde de olsa, ki esas itibarıyla o tadiller ilga mahiyetindedirler, Meclisin huzuruna gelmiş bulunmaktadır. Hakikaten Meclis huzuruna getirilmemiş bulunan maddelerin bugün her hangi bir önenge ile tadiline gidilmesi ilga edilmesi mevzuubahis olamaz. Fakat 159 ve 161 nci maddeler teklifler arasındadır, üzerlerinde durulmuştur. Komisyon mütalâa serdetmiş, retleri cihetine gidilmiştir. Bugün de umumî teklifler meyanında Yüksek Meclisin huzuruna gelmiş olduğuna göre ret sebebiyle yerinde konuşulamıyan bu maddeler, ihtiva ettikleri hükümler bakımından ilga maddesi dolayısıyla burada konuşulabilir, kanaatindeyim. Zaten Yüksek Başkanlık da önümüzde mühim bir usul meselesi bulunmadığını ifade etmiş bulunmaktadır. O itibarla bendeniz de esasa geçiyorum. Ve önce 159 ncu maddedeki hükme temas ediyorum.

Esas itibarıyla İtalya'dan alınan 159 ncu maddenin ilk metninde birtakım hakikaten milli ve yüksek mefhumlara hakaret edilmesi haleri mevcuttu. Fakat 4956 sayılı Kanunla 1946 yılında yapılan bir tadille birinci fıkraya: «Ve-

ya Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında suizannı davet edecek şekilde» ibaresi ilâve edilmek suretiyle madde şümullendirilmiştir.

Muhterem Adalet Komisyonu Başkanı, kanunların birtakım zaruretlere istinat ettiğini ve behemehal bu hükmün de bir zarurete istinaden madde içine alınmış bulunduğunu ifade ettiler. Çok yerindedir. Behemehal kanunlar zaruretlere istinat eder, eder ama, zaruretler de muhtelifdir. Hukuk kaidelerinin behemehal içtimai zaruretlere istinat etmesi lâzımgelir. Ve kanunlar ancak içtimai zaruretler varsa çıkarılmak icabeder, böyle olmalıdır. Fakat Yüksek Meclisinin bugün üzerinde durmakta bulunduğu bu hükümler itiraf etmek lâzımgelir ki, içtimai zaruretlere istinat etmemekte idi. Bu hükmü kanun içine aldıkları zaman, o gün mevcut olan zaruretler içtimai zaruretler değil, sadece politik zaruretler idi. 1946 yılında bir seçim yapılmıştı, bu seçim hakikaten tam bir baskı altında yapılmıştı. Ve Türk milletinin viedanı rencide edilmiş bulunuyordu. Bütün Türk matbuatı bir ağızdan, bunu ifade ettiler. O zaman muhalefette bulunan Demokrat Parti hakikaten en kuvvetli kozlarından biri olarak bu nokta üzerinde durmuştu. Haklı idi. Türk viedanının tercümanı olmakta idi. Ama ne yapıldı?. Bir zaruret vardı; milleti susturmak lâzımgeliyordu. Meclisin meşruiyeti üzerinde konuşmamak için o politik zaruret neticesi olarak şimdi ilgası istenen o hüküm 159 ncu maddeye ithal edilmiş bulunuyor. Yoksa bugün haklı olarak müdafaa edilecek içtimai bir zaruret mevcut değildi. Encümen raporunda reddederken ne diyor?. «Büyük Millet Meclisinin yapılan seçimler dolayısıyla meşruiyeti üzerinde söz söylemenin mümkün olabileceği bir devirde maddeye konulan bu cümlelerin bugün meşruiyeti hakkında en ufak bir kelâma müsait* olmıyan B. M. Meclisi hakkında cümlelerin maddeden kaldırılmasıyla gayrimeşruiyet atfedilememesinin serbest bırakılması yolundaki teklif muvafık görülmemiş, meşru bir meclisin gayrimeşru olduğu yolunda türlü hezeyanlara yol açabilecek bir boşluğun vücutuna sebebiyet vermenin, antidemokratik olduğu yolundaki mütalâa şayanı iltifat görülmemiştir» deniyor. Demek istiyor ki, biz bu ibareyi, Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında suizannı celbedecek ibareyi kaldırırsak Türkiye Büyük Millet Meclisinin gayrimeşru olduğunu herkes iddia edebilir, bu sebeple bunu kaldıramayız. Bu, ha-

talı esbabı mucibedir. Ortada hakikaten bir sebep varsa, bir müessesenin gayrimeşruiyeti iddia edilebilir. Bugün bunu serbest bırakınız, Türk milleti içinden belki tek bir fert dahi çıkıp da Türkiye Büyük Millet Meclisinin, 1950 seçimiyle toplanan Meclisin gayrimeşruiyetini iddia edemeyecektir. Çıkan olursa onu tebessümle karşılayabiliriz. Her hangi bir meclisin meşruiyetinin korkuyla idamesi düşünülmemelidir. Bugün böyle bir korku yoktur. Hakikaten tam bir seçimle gelmiş olan bu Meclisin gayrimeşruiyetini kim iddia edebilir ki, içtimai bir zaruret olarak karşısına bir müeyyide bırakalım. Bu itibarla komisyonun bu şekildeki müdafaa, tamamen yanlış. Saha serbest bırakıldığı takdirde hiçbir vatandaş böyle bir yola gitmeyecektir umarım. Her hangi bir vatandaşın bugün Meclisin âdemimeşruiyetini iddia edebileceğini tahmin etmem ve eğer derse; mademki konuşma serbestisi, matbuat serbestisi vardır, ister sözle, ister yazı ile her hangi bir vatandaş âdemimeşruiyet iddia ederse, her halde onun meşruiyeti ispat edilecektir. Binaenaleyh hakikatta suç olmıyan bir keyfiyeti bugün alıp da burada müdafaa etmek doğru değildir.

Acaba 1946 da bu maddeye bu müeyyide konmakla, bu hüküm ilâve edilmekle hakikaten milletin sînesinde mevcut olan ademimeşruiyet şüphesi silinebildi mi? Asla. Maddeye konan cezadan korkarak belki her kes alenen ifade edemedi. Fakat Türk Milletinin zihninde o gün mevcut olan şüphe devam etti ve hâlâ da 1946 seçimlerinden bahsedilirken birçok vatandaşların zihinlerinde bu şüphe devam etmektedir. O halde müstebit bir zihniyetle konulmuş olan bu hükmü Demokrat Partinin iktidarı, bu Meclis içinde mevcut olan o iktidarı Adalet Komisyonu nasıl müdafaa edebilir?

Şimdi 161 nci maddeye geçiyorum. Bu madde harb zamanına taallük eden hükümleri ihtiva etmektedir. Esas itibariyle bu maddeye giren keyfiyetler lâalettayin zamanlarda suç teşkil etmiyen hareketlerdir. Adalet Komisyonu Başkanı okudu. Ben sadece kelimeleri üzerinde durarak maddeyi tekrar etmiyeceğim. Maddede neler suç sayılmıştır? «Âmmenin telâş ve heyecanını mucip olacak veya halkın mâneviyatını kırcaak veya düşman karşısında memleketin mukavemetini azaltacak şekilde asılsız, mübalâğah ve maksadı mahsusla müstenit havadis ve haberler yayan veya

nakleden veya millî menfaatlara zarar verecek her hangi bir faaliyette bulunan kimse şu kadar serbest bırakılır.» O halde burada ne vardır? Sadece asılsız ve mübalâğahı havadis ve haber neşretmek, nakletmek ve birtakım havadisler uydurmaktır.

Muhterem arkadaşlar, lâalettayin zamanlarda yanlış haber vermek, yanlış neşiyatta bulunmak hattâ bir maksadı mahsusla yalan bir havadisi işaa etmek suç değildir. Tekzip edilir, tavzih edilir ve doğru şekli umumi efkâra arz edilir. Fakat kabul etmek lâzımdır ki, bâzı yanlış havadis ve haberler vardır ki, harb zamanında bir panik yaratır, âmmenin telâş ve heyecanını mucip olacak neticeler doğurur. Onun içindir ki, normal zamanlarda suç olmıyan bu fiiller, yanlış haber işaesi bile hiçbir tesir uyandırmaz. Ama harb zamanında suç sayılır; gayet yerindedir. Bir misal alayım; bugün bir gazete Genel Kurmay Başkanının istifa ettiğini yazsa ve bu haber yanlış olsa bu efkârı umumiyede hiçbir tesir uyandırmaz. Halbuki harb zamanında Başkumandanın istifa veya azli haberine, hattâ doğru dahi olsa, yazılması memleketinde heyecan ve ordu üzerinde menfi tesirler yaratabilir, mukavemeti kırabilir. Bu itibarla sulh zamanında suç teşkil etmiyen hareketler harb zamanında pekâlâ suç teşkil eder. Bir misal daha, Refet Bey arkadaşımız şimdi söyledi : Bâzı İstanbul gazeteleri hurda demirlerin ve bu arada bâzı harb gemilerinin satılacağını yazmıştır. Bu haber tekzip edilmiştir. Fakat efkârı âmmede hiçbir tesir uyandırmadan geçmiştir. Fakat bu hâdise eğer harb zamanında olsa bir harb gemisinin satılması mevzuubahis olunca Türk efkârı umumiyesi heyecanlanır ve mânevî kuvvetleri üzerinde tesir yaratabilir. Bununla şunu arz etmek isterim ki, normal zamanlarda suç teşkil etmiyen bâzı fiilleri Türk Ceza Kanunu harb zamanı için suç kabul etmiştir. Kanun esasen yerindedir, ama ne yapılmış? 3531 sayılı Kanunla 161 nci maddeye bir fıkra ilâve edilmiştir.

Maddede yazılı olduğu veçhile bu fiil sulh zamanında işlenmiş olursa cezası yarısından dörtte üçe kadar indirilmektedir. Bu hal harb zamanında suç teşkil edebilir, ama sulh zamanında etmez. Bu hüküm, eski müstebit bir zihniyetin ifadesidir, Halk Partisinin eski zihniyetinin bir ilâvesidir. Bugün, Ceza Kanu-

nundaki eski hüküm tutulmak isteniyor. Ama, tutulamaz arkadaşlar, zira bu sulh zamanında suç değildir. Vakıalar bunun suç olmadığını göstermiştir. Bu maddenin tatbiki cihetine 1950 seçiminden sonra bir kaç defa gidilmek istenilmiş Askerî mahkemelere gönderilmiş birçok gazeteciler.. Neden? Efendim, Kore'ye Türk askeri gönderdiğini yazıyor diye bağırıldığı için zavallı bir gazete bâyii mahkemeye verilmiş, neticede hepsi beraatle neticelenmiş. Türk hâkimi bu maddeye göre suç saymamış. Siz de tutmayın bu maddeyi.

Binaenaleyh, bugün haklı olarak tenkid ettiğiniz ve müştereken tekit ettiğimiz maddeleri vaktiyle koymuş olan Halk Partisinin bugün kaldırmak istemesini hakikaten takdir etmek lâzımgelir. İleri bir görüşle hatasını kabul ederek kaldırılmasını teklif ediyor. Demokrasinin alemdarlığını yapmak isteyen ve memlekete hakikaten pürüzsüz bir demokrasi getirmek iddiasında bulunan Demokrat Partili milletvekilleri ilga aleyhinde asla el kaldıramaz, Meclisiniz bunu yapmaz. Elinizi viedanınıza koyun, suç teşkil etmiyen maddelerin Türk Ceza Kanununda bırakılmasına nasıl elinizi kaldırabilirsiniz.

Adalet Komisyonunun gösterdiği esbabı mucibe; çok çürük bir temele dayanmaktadır. Bu antidemokratik hükümleri bu Meclis kaldırmalıdır.

Binaenaleyh, muhterem arkadaşımız Faik Ahmed Barutçu'nun ikinci maddedeki ilgalar dolayısıyla verdiği son tavrının kabulünü teklif ederim. (Sağdan alkışlar).

REİS — Behzat Bilgin. (Kâfi sesleri).

Efendim, kifayet takriri yoktur, söz isteyen söz vermeye mecburum.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Efendim, Sayın Halil Özyörük arkadaşımın bir ifadesi üzerinde duracağım. Buyurdular ki, vâzı kanun abesle iştilal etmez. Bu kanun tedvin edildiği zaman bunun muhakkak bir mucip sebebi ve zaruretleri olacaktır.

Bu, bir hakikattir. Fakat 1946 Meclisine bunu teşmil ederek, mevcut zaruretler ve mucip sebeplerin, bu hükmün vaz'ında meşru mucip sebepler olduğunu söylemek istemişlerse, bu mütalâaları ile maalesef kraldan ziyade kral taraftarı olmuşlardır.

Bugün Halk Partisi de o vakit ki haksızlığını ve istibdadını, bu hükümle millete yüklediği hürriyeti bağlayıcı kayıtları, açıkça olmasa bile, zımnen itiraf etmektedir. Binaenaleyh kanunun tedvininde elbette ki bir zaruret vardır: gayrimeşru bir hükümet, gayrimeşru bir rejimin meşruiyeti meselesinde kendisinden bahsedilmemesini istiyordu ve meşruiyetinin mevzuu münakaşa olmamasını istiyordu. Bunu temin etmek için gazetelerin ağzına, mitinglerde hatiplerin ağzına ceza tehdidiyle kilit vurmaktan başka bir yol yoktu. Bu zihniyet işte o ilâveyi getirmiştir. Yine Halil Özyörük arkadaşımız buyurdular ki; bu 159 ncu maddeye yapılan ilâveler yalnız şu gayrimeşruyet fıkrasından ibaret değildir. Bu, dört defa tadil edilmiştir. Heyhat! Hakikaten Ceza Kanunumuza Halk Partisi zamanında yapılmış olan ek ve ilâvelerin, ekseriyet itibariyle, lüzumsuz, milletin aleyhine ve hürriyetleri tahdit edici ilâveler olduğu da muhakkaktır. Binaenaleyh okudukları ilk metne madde irca edilecek olsa idi, yani eski Halk Partisinin mütevali cezaları teşdit, baskıyı artırmak siyasetinin neticelerinden yalnız sonuncusu değil de hepsi birden ilga edilip, madde ilk şekle getirilseydi ve Barutçu arkadaşımız bunu teklif etselerdi bendeniz kendi hesabıma daha ziyade tehalükle bunu kabul ederdim.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Onu da siz yapın.

BEHZAT BİLGİN (Devamla) — Sırası gelince biz de yaparız. Fakat biz şahsan bu maddenin ilgası için isticlal göstermiyoruz ve şurasını da samimiyetle arz edeyim ki; bizim Hükümetimiz sizin, affedersiniz, yahut eslâfınızın tatbik ettiği gibi bu maddeyi esasen tatbik etmezdi. (Gürültüler) Bize göre maddenin o fıkrası zaten (lettre morte) mahiyetindedir.

Evet, nihayet madde ölü bir maddedir. Fakat söz edildi mi ve böyle bir metin getirildi mi, böyle bir fıkranın kaldırılmasına da hayır deyemeyiz. Biz endişe etmiyoruz. Muhalefet olarak siz endişe ediyorsunuz. Biz ancak kendi fikirlerimizin sizce kabul edildiğini görüyoruz. Siz mademki muhalefet olarak endişe ediyorsunuz, biz de iktidar olarak seve seve bunu bertaraf edeceğiz ve bertaraf etmek de istiyoruz. (Bravo sesleri)

161 ncu madde ki, bunu bazı arkadaşlarım

159 neu madde ile bir dereceye kadar aynı zaviyeden mütalâa etmezler, 161 nci maddeye yapılan ilâvedeki hürriyeti tahdit edici, baskı yapıcı hüküm ötekisi kadar aşikâr değildir. Hakikatta 161 nci maddenin bu hükmü lüzumsuzdur.

Halil Özyörük arkadaşım hukukçudurlar, yüksek hukuki bilgisine ve üstatlığına itimadım vardır, kendilerinin şu meseleyi sarih olarak izah etmelerini rica edeceğim.

Kanun, zaruretten doğar dediler.

Bu zaruret acaba sübjektif bir zaruret midir, yoksa kanunun mevcut metninin kifayetsiz oldulu görülerek onu tamamlamak istemekten doğan objektif bir zaruret midir?

Arkadaşlar, eski Halk Partisi 159 neu madde metninin muayyen bir hâdise karşısında kifayetsiz kaldığını müşahede etti, bu hâdise objektif bir hâdiseydi.

Bu vaziyet seçimlere hile karıştırmış olan bir rejim üzerinde münakaşa edilmesini önliyecek bir tedbirin mevcut olmamasından ve bunun böylece tesisinden ibaretti.

Ben Sayın Halil Özyörük'ten soruyorum; Meclis hakkındaki gayrimeşruiyet iddiası vârit olmuş mudur? Yani acaba böyle bir madde var da onun için mi gayrivârittir? Hayır. Yeni Meclis hakkında böyle bir iddia vârit olamaz.

Fakat madde vardır dediler. Arasınlar, diğer memleketlerde, Fransa, İngiltere ve İtalya'da böyle bir madde bulabilirler mi ve orada bu mevzu üzerinde bir polemik yapılabilir mi? Yapılamaz, çünkü esas seçimlerde dürüstlüktür. Bu bir gelenek haline gelmiştir. Meşruiyet asıldır. Bunun aksini iddia edene ya lâtife ediyor, yahut delidir derler. Binaenaleyh bu, gayrivârittir.

Keza kendileri Temyiz Reisliği yapmışlardır. Acaba bize objektif bir hâdise getirebilirler mi? 161 nci maddeye ilâve edilen şu fıkraya uygun şu şu hâdiseler çıktı da onun için 161 nci madde sulh haline de şâmil olmalıdır, halkı telâşa ve heyecana veren ve millî emniyeti selâbeden şu şu hâdiseler olmuştur diye gösterebilirler mi?

Fakat binnazariye ve bilfaraziye «Efendim hâdise şuraya kadar gidebilir, şu olur, bu olur» diye kanun yapılmaz. O zaman mevcut maddelere daha 860 madde ilâve edebilirsiniz. Kanun, bir zaruretin ve bir müşahedenin neticesi olmalıdır. Burada ne zaruret vardır, ne de

müşahede vardır. Bu ilâve en az lüzumsuz bir ilâvedir ve kanunda her lüzumsuz ilâve zararludur arkadaşlar.

REİS — Kifayet takriri var:

Yüksek Başkanlığa

Madde üzerinde kâfi derecede görüşülmüş ve mevzu üzerinde kâfi derecede izah verilmiştir. Bu bakımdan müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederim.

Erzurum

Erzurum

Fehmi Çobanoğlu

Mustafa Zeren

Konya

Murat Âli Ülgen

İZZET AKÇAL (Rize) — Kifayet aleyhinde söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

İZZET AKÇAL (Rize) — Efedim, teklif üzerindeki konuşmalar kâfi değildir. Çünkü, ikinci maddede, yürürlükten kaldırılması derpiş olunan maddelerden bahsedilmektedir. Fıkra ve madde kaldırılmıyacaktır. Faik Ahmed Barutçu arkadaşımızın teklifi ile yalnız 159 neu maddenin bir cümlesi ve 161 nci maddenin bir fıkrasının kaldırılması istenmektedir. Ceza Kanununun tedvinindeki usule göre, kaldırma maddesi ile yalnız bir unsurun kaldırıldığı takdirde, maddenin anlaşılmiyacak bir hal alması ve tatbikatta da zorluk çekimesi ihtimali vardır. Bu hususu böylece tebarüz ettirdikten sonra..

SAFFET GÜROL (Konya) — Yani...

İZZET AKÇAL (Devamla) — Müsaade buyurun Seffet Beyefendi, devam ediyorum...

Bu hususa temas ettikten sonra, Sayın Riyasetten rica ederim. Kanunun heyeti umimiyesi üzerindeki düzeni bozmamak bakımından prensibi reye vaz'etsinler. Peşinen dermeyan ediyim ki 159 neu madde hakkındaki prensibe taraftar bulunuyorum. Prensibi reye vaz'etsinler, prensip kabul edildiği takdirde Adalet Komisyonu prensibi alsın ve kanunda yerlerini bulsun bu tadillerin yeri 159, 161 nci maddelerdir. Bu maddelerin tadili teklif edilmiştir. Komisyonca 159 ve kabul ettikleri takdirde 161 nci maddelerde tadili yapsınlar ve Heyeti Celileye getirsinler. Bu suretle kanunun tanzim sistemi bozulmamış olur.

REİS — Kifayet aleyhinde bir kişiye söz verilir. Takriri reye vaz'etmek mecburiyetindeyiz. madde üzerindeki görüşmeleri kâfi görenler işa-

ret buyursunlar... Etmeyenler... Kifayet takriri kabul edilmiştir.

Madde hakkındaki önergeyi okutuyorum.

(Ka'rs Mebusu Sırrı Atalay ve Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu'nun takrirleri tekrar okundu)

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Bir takrir daha vardır.

REİS — O ayırdır, o takriri biliyorum.

Bu okunan takriri reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... (Gürültüler) Efendim, nizamname bunu âmirdir, vazifemizi yapmak için suhulet göstermenizi rica ediyorum. Kifayeti müzakereye ait takrir okundu, aleyhinde konuşuldu. Bu itibarla ondan sonra şimdi okunan önergeyi reye arzetmekten başka yapacak bir iş yoktur.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Re'is Bey, önerge hakkında bir şey öğrenmek istiyorum. Arkadaşımız aynı zamanda bir takrir daha verdi, onda, komisyona gitsin, diyor.

REİS — O ayrı bir şeydir.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Eğer o takrir kabul edilirse biz ona iltihak ederiz.

REİS — O ayırdır. Şimdi takriri reyinize arz ediyorum. Takriri dikkate alanlar... Almayanlar... Efendim, müsaade buyurun, hem tesbit yapamıyoruz, hem de arkadaşlar anlaşamadığını ifade ediyorlar. Şimdi izah ediyorum: Türk Ceza Kanununun ikinci maddesine dair bir değişikliğe verildi, üzerinde konuşmalar cereyan etti, komisyon noktai nazarını belirtti, teklif sahipleri ve arkadaşlar konuşmalar yaptılar. Değiştiğeyi tekrar okuduk. Bu takrir, Türk Ceza Kanununun ikinci maddesi komisyonun getirdiği şekilde olmasın, şu şekilde olsun mealindedir. Dikkate alınırsa komisyona verilecektir.

SAFFET GÜROL (Konya) — İkinci takrir de okunsun.

REİS — Rica ederim, müsaade buyurun. İkinci takrir hakkında sizin malûmatınız yoktur. Riyaset icabını yapacaktır. Şimdi takriri tekrar okutmak zarureti vardır, okuyoruz.

MADDE 2. — Türk Ceza Kanununun 13 nci maddesine eklenen ve 3112 sayılı Kanunla tadil edilmiş bulunan muvakkat madde ile aynı kanunun 159 ncu maddesinin birinci fıkrasının-

daki «Büyük Millet Meclisinin meşruiyeti hakkında! suizanni davet edecek şekilde alenen mütecevazane fiil ve harekette bulunanlar» ibaresi ve aynı kanunun 161 nci maddesinin son fıkrası ve Ceza Kanununun mevkiî meriyete vaz'ına mütaallik kanunun 3 ve 4 ncu maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

REİS — Metin böyle olsun diyorlar.

Takriri dikkatinize arz ediyorum. Dikkate alanlar lütfen ayağa kalksınlar... (Ekseriyyet yok, sesleri).

Oylama sırasında böyle taktik ayıptır, yalışmaz. (Bravo sesleri, alkışlar).

Dikkate almayanlar lütfen ayağa kalksınlar... Takrir dikkate alınmış, madde ile komisyona verilmiştir. (Bavo sesleri, alkışlar).

Faik Ahmed Barutçu ve Sırrı Atalay'ın diğer takririni okuyacağız. (Gerî aldı sesleri).

O halde üçüncü maddeye geçiyoruz.

MADDE 3. — Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 96 nci maddesinin son fıkrası ile 397 ve 398 nci maddeleri hükümleri kaldırılmıştır.

REİS — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 1. — 13 ncu maddenin mutazammın bulunduğu münferit hücre cezası, yeter sayıda hücre inşaatı tamamlaninceye kadar Adalet Vekâletince peyderpey tatbik olunur.

Haklarında hücre cezası tatbik edilememiş olan ağır hapis cezası mahkûmları, şimdiki ceza evlerinde cezalarının dörtte üçünü ikmal ettikleri ve diğer evsafi da haiz buldukları takdirde iş esası üzerine müesses ceza evlerine nakledilirler; bu gibiler 16 nci maddedeki meşrutan tahliye hakkından da istifade edebilirler.

REİS — Madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE 2. — Çalışma mecburiyetinin tatbikını mümkün kılacak ceza evleri ikmal edilinceye kadar, şimdiki ceza evlerinde ikinci devre mahkûmiyet müddetlerinin en az dörtte birini iyi hal ile geçirmiş olup da Adalet Vekâletince tesbit edilecek yaş, meslek ve

kabiliyette olanlar ve yine vekâletçe tâyin olu-
nacak suçların faâilleri iş esası üzerine müesses
ceza evlerine nakledilebilirler. Bu takdirde
ikinci ve üçüncü devre cezaları buralarda çek-
tirilir.

İş esası üzerine müesses ceza evleri birinci
fıkra mucübince nakledilecek hükümlüleri çalış-
tırmaya müsait bulunmadığı ahvalde bunlar,
geceleri ceza evinde geçirmek şartıyla ve rayiç
ücretin üçte ikisinden aşağı olmamak üzere âm-
me menfaatine uygun işlerde muhafaza altında
çalıştırılabilirler.

Bu hizmet esnasında kaçanlar hakkında ge-

ri kalan mahkûmiyet müddetlerine asıl ceza
müddetinin altında birinden üçte birine kadar
müddet zam ile cezaları çağaltılır. Kaçmak fi-
ili T. C. Kanununun 298 nci maddesinde yazılı
surette vukubulmuş ise mezkûr kanunun 299
neu maddesindeki cezalar hükmolunur.

REİS — Madde hakkında söz isteyen yok-
tur. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler...
Madde kabul edilmiştir.

1 Temmuz Çarşamba günü saat 15 te top-
lanmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 18,28

6. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — YAZILI SORULAR

8. — *Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boya-
cıgiller'in, Zonguldak'ın vilâyet ve köy yolları
ile köy içme sularına, büyük ve küçük su işlerine
ve Kokaksu - Bartın ve Amasra iltisak hattının
inşası hususunda çalışmalara başlanıp başlanma-
dığına dair sorusuna Bayındırlık Vekili Kemal
Zeytinöglü'nün yazılı cevabı (6/1102)*

30. V. 1953

T. B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına
Ankara

Yazılı soru : Bayındırlık
Bakanından.

1. Zonguldak İli dâhilinde mevcut köy yol-
ları ve içme su işi için yapılan yardımlardan bu-
güne kadar bakanlığımızca ayrılan ödenek mik-
tarı nedir? Bunun neticeleri nelerdir?

2. Bartın, Çaycuma, Devrek, Ulus, Safran-
bolu, Eflân, Ereğli ilçelerinde mevcut akar su-
lardan istifade edilmesi, sulamada kullanılması
ve geçimi güçlük arzeden bu bölgenin de diğer
bölgeler gibi geçimi rahat bir hale gelmesi için
büyük ve küçük su işleri programları ile ilgili
olmasına göre, ilimize ne gibi yardımlar yapıl-
ması derpiş edilmektedir?

3. Bartın Deresinin ıslahı yanında, Amasra
Bucağında liman tesis edilmesine göre ve bu yıl,
kış aylarında İstanbul ve diğer memleketin kö-
müre muhtaç şehir ve kasabalarının kömür ihti-

yaçlarını sağlamak tahmil tahliye güçlükleri se-
bebiyle mümkün olamamış ve kok ve diğer kömür
nevileri Zonguldak - Kokaksu - Bartın - Amasra
tarikiyle ve Amasra Limanından çeşitli gemi ve
motörlerle nakledilerek ancak ve kış ilerledikten
sonra ihtiyaçlar sağlanmıştır. Bu limandan Yaz,
Kış devamlı olarak nakliyat yapılması bu suret-
le mümkün olduğu sabit olmuşken, bir taraftan
harb veya devamlı diğer taraftan maliyetin ucuz-
luğu bakımından kömür, demir ve mamulleri ve
zirai ve sınai mamulâtın Amasra limanından ya-
pılmasını mümkün kılmak üzere Kokaksu - Bar-
tın - Amasra (Karabük'ü bağladıktan başka Zon-
guldak'ı Amasra Limanına bağlamak ve diğer
taraftan Ereğli - Zonguldak demir ve karayolu-
na birleştirerek Zonguldak Havzasını en verimli
şekilde bütün vatana bağlamak üzere iltisak de-
miryolunun inşasına dair evvelce vermiş oldu-
ğum yazılı sorudan sonra bakanlığın bu husus-
taki görüşü tebellür etmiş ve bu ek demiryolu-
nun inşası üzerinde durulmaya ve çalışılmaya
başlanmış mıdır?

4. Zonguldak İli dâhilinde yapılması zaruri
olan il yolları için Zonguldak Valiliğinin bakan-
lığımıza sunduğu ekli raporun iktizası yapılmış
midir? Filyos - Çatalağzı arası yolunda inşası
için Zonguldak valiliğine emir verilmesi derpiş
edilmekte midir?

Bu yazılı soruma Bayındırlık Bakanı tarafın-

dan cevap verilmesini rica ederim.

Zonguldak Milletvekili
A. Boyacıgiller

30 . IV . 1953

Örnek

Özeti : Zonguldak İli dâhilinde yeniden açılması zaruri görülen yollar H.

Bayındırlık Vekâletine

1. Kastamonu Vilâyetine bağlı Azdavay İlcesindeki kömür ocaklarının işletilmesine Ereğli Kömürleri İdaresince başlanılması dolayısıyla Azdavay - Ulus yolunun inşası da, sözü geçen kömür ocakları Bartın tarikiyle Zonguldak'a ve diğer taraftan da Amasra Limanına bağlanması itibariyle mezkûr müessesece şiddetle arzu edilmekte olup bu hususta vilâyetimize resmî bir müracaatta da bulunulmuştur. Ulus - Azdavay yolunun etüdünün 1953 yılında yapılacağı hakkında Yollar Dördüncü Bölge Müdürlüğüne gerekli emrin verildiği, yüksek vekâletlerinden Devlet Bakanlığına yazılmış olan 15 . VIII . 1952 gün ve özel 381 sayılı yazının birinci maddesinden anlaşılmakta olup bu yolun programımıza dâhil edilmesi için de yine vekâletlerinden valiliğimize yazılan 6 . I . 1953 gün ve Karayolları Umum Müdürlüğü İl Yolları Şubesi 274/6200 sayılı buyrukları ile işaret edilmiş olmakla mevzuun ehemmiyetinin yüksek makamlarınca da tasvip buyurulduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Sözü geçen yolun etüdü bölgece yapıldıktan sonra Ulus'tan itibaren ilimiz hududundaki 40 kilometrelik kısmının inşası için tahminen kilometresi 30 bin lira hesabıyla 1 200 000 liralık tahsisata ihtiyaç bulunmaktadır.

2. İlimizin Eflâni Kazasını devlet yoluna ve dolayısıyla Bartın - Safranbolu ilceleriyle Karabük İstasyonuna bağlamak üzere açılmasına 1952 yılında başlanarak etüd ve bir kısım tesviye hafriyatı mütaahhidine ihale edilmek suretiyle inşasına devam olunan 27 kilometre uzunluğundaki Karaevli - Eflâni yolunun mütebaki tesviye ameliyesi ile sanat yapımı ve kaplama işinin tamamının bu yıl için eksiltmeye çıkarılması mezkûr kazanın ve bağlı köylerinin bir an evvel yola kavuşması bakımından zaruri addedilen bu iş için takriben 600 000 lira öde-

meye ihtiyaç olup buna mukabil özel idare çalışma programımızın 1953 senesi kısmında 120 000 liralık tahsisat mevcut bulunmaktadır.

Bu yolun Eflâni'ye kadar inşası tahakkuk ettikten sonra 13 . IX . 1952 gün ve Karayolları Genel Müdürlüğü İl Yolları 192/3000 sayılı emirleri ile ehemmiyeti yüksek vekâletlerince de kabul buyurulan Eflâni - Daday hududu kesiminin ikmali üzerinde durulması iktiza eylemekte olup bu takdirde Azdavay - Daday - Eflâni - Safranbolu ve Karabük muvasalası kendiliğinden temin edilmiş olup Azdavay kömürleri ile Karabük - Demir ve Çelik Fabrikasının münasebeti de bu suretle sağlanmış olacaktır.

3. Güzergâhındaki Kandilli Kömür Bölgesinin Ereğli ve Zonguldak'a olan münasebetinin ehemmiyeti dolayısıyla Kozlu - Ereğli sahil yolunun inşasına Etibank tarafından 1952 yılında başlanmış ve halen de faaliyete devam edilmekte olup içinde bulunduğumuz sene sonunda işin sona ereceği kuvvetle tahmin edilmektedir.

Diğer taraftan Ereğli - Alaplı - Akçakoca yolu da Devlet programına dâhil bir güzergâh olup bunun etüdü 1952 yılı zarfında Dördüncü Bölge tarafından yapılmış olup inşasına da inkân hâsıl olduğu takdirde 1953 ve buna muvaffak olunamadığı takdirde 1954 yılında muhakkak surette başlanacağı Sayın Bayındırlık Vekîlimizin 1952 senesi zarfında yaptıkları Bolu - Akçakoca - Ereğli seyahatlerinde vait buyurulmuştur.

Yukarda izah olunduğu üzere bir taraftan Zonguldak - Ereğli yolu Etibank ve Ereğli - Alaplı - Akçakoca yolu da Karayollarınca yapılmakta iken Alaplı - Yiğlice yolunun inşası da vilâyetçe sağlandığı takdirde bugünkü İstanbul yolu yerine tul itibariyle 60 kilometre tasarruf sağlıyan ve aynı zamanda yüksek râkımlardan geçmiyen ve yaz kış geçide açık bulunacak olan Zonguldak - Ereğli - Alaplı - Yiğlice - Düzee güzergâhının kaim olması mümkün olacak ve bu takdirde memleket iktisadiyatı bakımından büyük faydalar elde edilmiş bulunacaktır.

Vilâyetimiz hududundaki uzunluğu 30 kilometre olan Alaplı - Yiğlice yolunun 4 kilometrelik kısmının tesviyesi geçen yıl ilimizce yapılmış olup mütebaki 26 kilometrelik kısmın

inşası için de yine kilometresi vasatı 30 000 lira hesabıyla 780 000 liraya ihtiyaç bulunmaktadır.

1951 ve 1952 yıllarında inşasına başlanılarak henüz tamamlanmamış bulunan Zonguldak - Kırat - Çaycuma ve Başvıran - Alaplı yollarının da artık ikmalleri zaruri görülüp bu iki yolun da seyrüsefere açılabilmesi için yekûnen 700 000 lira ödeneğe lüzum vardır.

Yukarıda dört maddede lüzum ve ehemmiyetleri belirtilen istikametlerdeki yolların en çok 1954 yılı içinde tamamlanacak şekilde programlaştırılması ilimiz için lüzumlu ve zaruri addedilmektedir.

Memleketin kömür havzasını, demir - çelik fabrikalarının ve diğer birçok müessese ve teşekküllerini ihtiva eden vilâyetimizin, diğer illerle mukayese kabul etmeyecek hususiyet arz ettiği bir hakikat olup umumiyet itibarıyla yapılması talep edilen yollarımız, yalnız vilâyetimiz için değil memleket iktisadiyatı ile de yakinen alâkalı bulunmaktadır.

Mâruzatımızın ehemmiyet ve ciddiyeti nazarı itibara alınarak 1953 yılı için yapılacak yardım miktarının bu esas dâhilinde ve yetecek miktarda tefrik ve tahsisi için ilgililere emir verilmesine müsaadelerinizi saygılarımla arz ederim.

Zonguldak Valisi
Server Sürenkök
İmza

T. C.

Bayındırlık Vekâleti

26.VI.1953

Hususi Kalem

Sayı : 376

B. M. Meclisi Başkanlığına

Ankara.

4 . VI . 1953 gün ve 6 - 1102/5407 - 11877 sayılı yazılarınız karşılığıdır:

Zonguldak İlinin il ve köy yollarıyla köy içme suları işi için ayrılan ödenek miktarına, büyük ve küçüksu işlerine ve Kokaksu - Bartın ve Amasra iltisak hattının inşası hususunda çalışmalara başlanıp başlanmadığına dair Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller tarafından verilen yazılı soru önergesine hazırlanan cevabın ilişik olarak sunulduğunu saygı-

larımla arz ederim.

Bayındırlık Vekili
K. Zeytinioğlu

Zonguldak İlinin il ve köy yollarıyla köy içme suları işi için ayrılan ödenek miktarına, büyük ve küçük su işlerine ve Kokaksu - Bartın ve Amasra iltisak hattının inşası hususunda çalışmalara başlanıp başlanmadığına dair Zonguldak Mebusu Abdürrahman Boyacıgiller tarafından verilen yazılı soru önergesi aşağıda cevaplandırılmıştır.

1. Zonguldak İline, köylerde halkın yapacağı su işlerine yardım ödeneğinden 1950 yılında 38 000, 1951 yılında 70 000, 1952 yılında 320 000 ve 1953 yılında 300 000 lira gönderilmiştir. Bu para ile 1951 yılı sonunda 27 ve 1952 yılı sonunda 140 olmak üzere ceman 167 köyün içme suyu temin edilmiştir.

2. Zonguldak İlinde :

a) Bartın deresini teşkil eden Kocanos deresi ile Koca İrmak dereleri ıslahı ve sulama yapılması;

b) Çaycuma, Burunkaya köyü arazisinin Filyos'tan korunması;

c) Çaycuma - Yenimahallenin seylâptan korunması;

d) Veliköy, Çumranlı Yukarıdere ve Derecikvıran köylerinin Filyos Irmağı tahribinden korunması;

e) Filyos Nehri ıslahı;

f) Devrek yan deresinin ıslahı;

g) Devrek Bacakkadı Köyü arazisinin Filyos taşkınlarından korunması;

h) Ereğli içinden geçen Çarşı deresinin ıslahı;

i) Karabük Köyü ile Kayabaşı Köyü arasındaki arazinin tahkimi;

j) Safranbolu Öylebeli Köyü arazisinin Araç taşkınlarından korunması;

k) Safranbolu - Toprakcuma Köyü sulaması;

l) Ulus - Köksu deresi ıslahı;

m) Ulus - Kumluca deresi ıslahı;

Konuları tetkik edilmiş olup bunlardan; Devrek Çayı ıslahı işi 1951 yılı programına alınmış ve 98 000 liraya mütaahhidine ihale edilmiştir.

1952 yılı programına alınan işlerden :

1. Çaycuma - Yenimahallenin taşkından

korunması, Burunkaya Köyü önündeki arazide Filyos nehri tahribatının önlenmesi işi mütaahhidine 31 000 liraya ihale edilmiş ise de mütaahhidin kazaen vefatı üzerine bu iş Devrek - Bacakkadı Köyü arazisinin Filyos taşkınlarından önlenmesi işi ile birlikte yeniden eksiltmeye çıkarılacaktır.

2. Devrek yan derelerinden Çomaklar Deresi ıslahı işi mütaahhidine 31 000 liraya ihale edilmiştir.

3. Safranbolu - Öylebeli arazisinin Araç

Çayı taşkınlarından korunması işi ile Ulus - Göksu ve Kumluca dereleri ıslahı işleri 125 000 liraya mütaahhidine ihale edilmiştir.

Hayati ehemmiyeti haiz veya rantabl olan işler tertip edilen sıraya göre ileriki seneler programına alınacaktır.

4. Zonguldak Vilâyetine 1951 ve 1952 yıllarında yapılan ceman 940 bin liralık bakanlık yardımından tefrik edilerek, köy yollarına 1951 yılında 68 784 lira, 1952 yılında 84 922 lira harcanmıştır.

Bu para ile 1951 yılında :

Köy yolunun adı	Yapılan işin metre tulü	Harcanan Lira
Bartın - Arıt	15 aded menfez	31 848
Çaycuma - Perşembe	10 » »	21 564
Beycuma - Çavuşoğlu	1 » »	1 773
Devlet yolu - Bulak	3 000 —	9 600
Karabük - Kopullu	5 000 —	2 000
Türkali köy köprüsü	1 aded	1 999
Toplam	8 000 mt. yol	68 784
	27 aded menfez yapılmıştır.	

1952 yılında :

Yolun adı	Yol Metre	Köprü Aded	
Çaycuma - Perşembe	7 000 —		22 039
Çaycuma - Filyos	5 000 —	1 18 00 m. tul	18 655
Devlet yolu - Deliahmet	2 000 —	1 2 00 »	7 602
Beycuma - H. Çavuşoğlu		1 8 00 »	1 774
Devrek - Nizamlar	2 000 —	—	9 810
Devlet yolu - Bulak	3 000 —	—	18 606
Safranbolu - Tokath		1 25 00 »	5 236
Karabük - Kopullu	3 000 —	—	1 200
	22 000 —	4 53 00	84 922

4. Bir örneği yazılı soru önergesine ilişik olan Zonguldak Valiliğinin yazısı incelendi, bu yazıda bahsedilen yollardan, Ulus - Azdavay, Karaevli - Eflâni - Daday - Alaplı - Yiğlice, Zonguldak - Kırat - Çaycuma yolları Zonguldak valiliği 1953 programına dâhil edilmiş olup bu yollar üzerinde 1953 yılı yardım ödeneğinden vilâyete ayrılan 725 bin lira ve Özel İdare büt-

çesinden 350 bin lira ile çalışılması icabetmektedir.

Bu ödenekten başka özel idare bütçesi olağanüstü bütçe kararının 3. maddesindeki yetkiye dayanarak mevcut ödeneğin % 50 si kadar fazla sâri taahhüde girmek imkânı da bulunmaktadır.

1953 yardım ödeneği tamamen vilâyetlere

tevzi edilmiş olduğundan Zonguldak Vilâyetine yeniden bir yardım yapılmasına imkân bulunmamaktadır.

5. Bartın - Kokaksu - Zonguldak yolu güzergâhının tetkikinde, 17 kilometre tulünde ve en ârizalı kısmı olan Filyos - Çatalağzı arasının yapımı en az 1 200 000 liraya mal olacağı hesaplanmıştır. Devlet yolu, il yolu ve köy yolları programları dışında kalan bu yolun yapımı ele alınmamıştır.

Karabük istihsal ve muvaredatı ile Zonguldak ve Ereğli Havzası kömürlerinin en tabii ve iktisadi deniz mahreçleri Zonguldak ve Ereğli limanlarıdır.

Zonguldak limanı inşaatı hemen hemen tamamlanmış olup bu yıl içinde hizmete açılacaktır.

Ereğli Limanı da tamamlanmış olup bu yıl sonunda Armutçuk ocağıyla demiryolu irtibatı da bitirilmiş ve kömürün doğruca limana indirilmesi imkânı sağlanmış olacaktır.

Zonguldak'ı Ereğli'ye bağlayacak olan demiryolunun bir kısmı Ereğli - Armutçuk demiryolu mevzuu içinde inşa edilmiş olup Kozlu'ya kadar olan kısmının da kanuni yetkisi bulunduğu cihetle bütçeye konulacak ödeneklerle peyderpey tamamlanacaktır. Ereğli'den Karabük'e kadar olan demiryolunun elektifiye edilmesi evvelden beri mukarrer bulunduğu cihetle güzergâh ve tüneller bu esasa göre inşa edilmiş ve edilmektedir.

Başlanmış ve bir program dâhilinde yürütülmekte olan demiryolu inşaatı bu program dâhilinde tamamlanmadan yeni bir şube hattının inşası bahis mevzuu bulunmamaktadır.

Bu itibarla Kokaksu - Bartın - Amasra demiryolu şube hattının inşası konusunda evvelce vâki soruya gereken cevap verilmiş ve durumda da her hangi bir değişiklik vuku bulmamış olduğundan bu konu üzerinde durulmamış ve bir çalışma da yapılmamıştır.

2. — *Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in Maden Umum Müdürlüğü çalışmalarının verimli bir hale getirilmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Fetki Çelikbaş'ın yazılı cevabı (6/1109)*

B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına
Aşağıdaki sorularımı Ticaret ve Ekonomi Ba-

kanından yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla rica ederim.

Burdur Mebusu
Mehmet Özbey

Ticaret Bakanlığına bağlı Maden Umum Müdürlüğü bugün için meflûç bir haldedir. İşleri başından aşkındır. Bu müesseseye bağlı zavallı memurlar gece gündüz çalışmalarına rağmen dahi boylarından aşkın dosyalar içerisinde kaybolarak çalışmaktan bitkin şaşırılmış bir haldedirler. Her gün kar yağmı gibi artan vatandaşların bir sürü müracaatlarıyla tamamen bunalmış ambale olmuşlardır.

Vatandaşlar da ellerinde maden evrakları kapı kapı günlerce dolaşmakta han ve otel köşelerinde aşırı masraflarına mukabil işlerini zamanında görememekten şikâyetçi ve mustarıptirler Bu suretle vatandaşın hakkı kayboluyor ve hem de yıllarca yer altında yatan madenleri işletmeye hazır müteşebbis vatandaşlar sırf kırtasiyecilik ve memur kifayetsizliği ve sakat usuller yüzünden vatandaş da Devlet de Hazine de müthiş zarardadır. Hülâsa Maden Umum Müdürlüğünde bir kangıran mevcuttur. Huzursuzluk vardır. Yıllarca iş çıkarmak zordur. Mevzuatı yürütmek imkânsız hale gelmiştir. Bakanlık kangıranlaşan bu ana dâvanın halli hususunda ne gibi bir tedbir almayı düşünmektedir? Ticaret Bakanlığından yazılı cevaplandırılmasını rica ederim.

T. C.

Ekonomi ve Ticaret Vekâleti
Hususi Kalem Müdürlüğü

Sayı : Genel : 36317

29. VI. 1953

Özel : 1/323

T. B. M. M. Reisliğine

5. VI. 1953 gün ve 6/1109 - 5426-11933 sayılı yazıya C:

Maden Umum Müdürlüğü çalışmalarının verimli bir hale getirilmesi hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Burdur Mebusu Mehmet Özbey tarafından verilen yazılı soru önergesi hakkındaki mütalâamız aşağıda arz olunmuştur.

Soruda da işaret olunduğu üzere maden arama ruhsatnamesi talebini havi müracaatlar ve dolayısıyla bütün maden işleri eskisine nazaran haddinden fazla artmış bulunmaktadır.

Bu sebeple mevcut teşkilâtla bahse konu işlerin zamanında intaç edilmesine maddeten imkân kalmamıştır.

Maden muamelâtının tedviri ile görevli Maden İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilâtının, işlerin normal şekilde yürütülmesini temin edebilecek bir hale konulması için çalışmalara başlanılmıştır.

Keyfiyet saygı ile arz olunur.

Ekonomi ve Ticaret Vekili
Fethi Çelikbaş

3. — Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüboğlu'nun, 1950 - 1953 yılları içinde yabancı memleketlere satılan ve teslim edilen hububat miktarı ile Toprak Mahsulleri Ofisinin alıcılarla yaptığı mukavelelerin hükümlerine, 1951 ve 1952 kampanyalarından mubayaa edilen hububatın dâhildeki satış miktarına dair sorusuna Ekonomi ve Ticaret Vekili Fethi Çelikbaş'ın yazılı cevabı (6/1093)

30 Mayıs 1953

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına
Aşağıdaki soruların Ekonomi ve Ticaret

T. C.

Ekonomi ve Ticaret Vekâleti

Hususi Kalem Müdürlüğü

Sayı : Genel : 36318

Özel : 1/324

T. B. M. Meclisi Reisliğine

1. VI. 1953 tarih ve 6/1093/5397, 11866 sayılı yazıları cevabıdır :

1950 - 1953 yılları içinde yabancı memleketlere satılan ve teslim edilen hububat miktarı ile Toprak Mahsulleri Ofisinin alıcılara yaptığı mukavelelerin hükümlerine, 1951 ve 1952 kampanyalarında mubayaa edilen hububatın dâhildeki satış miktarına dair Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüboğlu tarafından verilen yazılı soru önergesi hakkındaki mütalâamız aşağıda arz olunmuştur :

1. Kampanya yılları itibariyle :

Cinsi	1950-1951	1951 - 1952	1952 - 1953
	Alımlar Ton	Alımlar Ton	Alımlar Ton
Buğday	319 696	786 832	1 212 371
Çavdar	59 795	124 780	95 423
Mısır	24 467	49 450	46 432
Arpa	132 539	213 261	170 984
Yulâf	15 727	17 846	15 191
Toplam	552 224	1 192 169	1 540 401 dir.

Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerini rica ederim.

Saygılarımla.

Trabzon Milletvekili
Cemal Reşit Eyüboğlu

Sorular

1. Toprak Mahsulleri Ofisinin 1951 ve 1952 kampanyalarından mubayaa ettiği hububat miktarı (nevileri ve mümkünse ilceler itibariyle.)

2. 1951, 1952 ve 1953 yılları içinde dâhilde satılan hububat miktarı (nevileri ve mümkünse ilceler ve satış fiyatlarıyla.)

3. 1950, 1951, 1952 ve 1953 yılları içinde yabancı memleketlere satılan hububat ve teslim edilen miktarlar (nevileri itibariyle.)

4. 1950, 1951, 1952 ve 1953 yılları içinde yabancı memleketlere satılan hububat için Toprak Ofisin alıcılarla yaptığı mukavelelerin fiyat, teslim şartı v.s. gibi belli başlı hükümleriyle bu satışlar münasebetiyle Hükümetin, alıcı memleketle yaptığı tediyeye anlaşmalarının tam metinleri.

29. VI. 1953

2. Dahili satışlar :

- a) Halk ekmeçlik ve yemeklik satışı 1951 de 364 921 272, 1952 de 366 757 124, 1953 yılı 5 aylık devrede 228 289 ton, (Ek : 1)
- b) Tohumluk satışları :
1951 de 17 480 791, 1952 de 19 387 745, 1953 yılı 5 aylık devrede 8 693 ton, (Ek : 2)
- c) Askerî satışlar :
1951 de 81 671 724, 1952 de 115 130 227, 1953 yılı 5 aylık devrede 36 901 ton, (Ek : 3)
- d) Resmî daireler ve teşekküller satışları :
1951 de 3 167 422, 1952 de 2 768 708, 1953 yılı 5 aylık devrede 390 ton, (Ek : 4)
- olup teferruatı ve fiatları tesbit eden liste ayrıca eklenmiştir. (Ek : 5)

3. Yabancı memleketlere yapılan satışlar :

Yıl	Cinsi	Miktar Ton	Teslim edilen miktar Ton
1950	İhracatımız yoktur.		
1951	Buğday	63 000	24 055
»	Çavdar	65 000	25 468
»	Arpa	214 726	102 675
»	Mısır	5 000	5 360
»	Yulâf	9 947	9 948
	Toplam	357 673	167 506
1952	Buğday	629 094	482 800
»	Çavdar	127 250	69 725
»	Arpa	212 000	146 636
»	Mısır	2 150	2 000
	Toplam	970 494	701 161
1953	Buğday	176 930	317 708 (31. V. 1953 e
»	Çavdar	4 000	95 051 kadar)
»	Arpa	20 000	159 904
»	Mısır	20 168	19 926
	Toplam	221 098	592 589

(Satış ile teslimat miktarları arasında göze çarpan farklar, teslimatın mütaakıp yıllara da sirayet etmesinden mütevellittir.)

4. İhracat satışları ve şartları :

- a) 1950 yılında harice hububat satılmamıştır.
- b) 1951, 1952 yılları ile 1953 yılının 5 aylık devresine ait satışların fiyat, teslim ve teferruatına ait listeler ayrıca eklenmiştir. (Ek : 6, 7, 8).

Bu satışlar arasında Hükümetin alıcı memleketlerle yaptığı tediye anlaşmalarına istinat eden Yugoslavya satışı için teati edilen protokollerin birer sureti ilişikte sunulmuştur. (Ek : 9, 10).

Saygılarımla.

Ekonomi ve Ticaret Vekili
Fethi Çelikbaş

Halk ekmeklik ve yemeklik satışları

Maddeler	1951	1952	(Beş aylık devrede)
	(Ton itibariyle)	(Ton itibariyle)	1953 (Ton itibariyle)
Buğday	314 779,811	309 941,911	181 264,—
Arpa	523,873	485,054	6 549,—
Çavdar	23 581,444	10 854,936	11 174,—
Yulaf	61,985	97,279	8 699,—
Mısır	25 972,582	45 377,574	20 603,—
Pirinç	1,577	370	—
Yekûn	364 921,272	366 757,124	228 289,—

Tohumluk satışları

	1951	1952	1.1.1953 ten 31.5.1953 e kadar
	Miktar (Ton)	Miktar (Ton)	Miktar (Ton)
Buğday	9 457,268	14 551,572	6 921,—
Arpa	7 847,605	4 761,843	1 698,—
Çavdar	41,918	6,500	—
Yulaf	—	67,830	44,—
Mısır	134,—	—	30,—
Yekûn	17 480,791	19 387,745	8 693,—

Askerî satışlar

Maddeler	1951	1952	(Beş aylık devrede)
	(Ton itibariyle)	(Ton itibariyle)	1953 (Ton itibariyle)
Buğday	43 767,451	72 486,047	22 335,—
Arpa	22 439,601	26 464,247	4 819,—
Çavdar	1 870,481	3 410,520	1 197,—
Yulaf	13 080,979	12 769,463	8 550,—
Pirinç	551,212	—	—
Yekûn	81 671,724	115 130,277	36 901,—

Resmî satışlar

	1951	1952	1.1.1953 ten 31.5.1953 e kadar
	Miktar (Ton)	Miktar (Ton)	Miktar (Ton)
Buğday	2 307,236	2 020,032	249,—
Arpa	267,431	187,884	20,—
Çavdar	273,143	78,286	12,—
Yulaf	319,612	482,506	109,—
Mısır	—	—	—
Pirinç	—	—	—
Yekûn	3 167,422	2 768,708	390,—

No. : 5

Hububat satış fiyatları :

1. Halk işesi için 1951, 1952 ve 1953 yıllarında yapılan ekmeklik hububat satışlarında uygulanan satış fiyatları :

(Bu buğdaylar % 10 nispetinde çavdarlıdır.)

a) Üç büyük şehirde;

	Ankara Kuruş	İstanbul Kuruş	İzmir Kuruş
1. I. 1951 den 31. XII. 1951 e kadar	27,60	28,83	29,20
1. I. 1952 den 2. XII. 1952 ye kadar	27,60	28,83	29,20
3. XII. 1952 den bu yana de- vamda	27,11	28,83	29,20

b) Karadeniz sahil şehir ve kasabaları için İstanbul'dan yapılan satışlarda :

2. VIII. 1951 den bu yana devamda : 29,20 kuruş.

c) Karadeniz sahil şehir ve kasabaları için Trabzon'dan yapılacak satışlarda :

16. V. 1953 ten itibaren : 29,20 kuruş.

d) Ankara, İstanbul, İzmir ve Karadeniz sahil şehir ve kasabaları dışında kalan yerlerde :

1. I. 1951 den bu yana devamda : 30,03 kuruş.

2. Ciheti askeriye ve resmî daire ve teşekküllere yapılan satışlarda uygulanan satış fiyatları :

Cinsi	1951	15 . 6 . 1952 den	1 . 1 . 1952 den
		31 . 12 . 1952 ye kadar 1952	31 . 5 . 1953 e kadar (beş aylık devre) 1953
Buğday	30,80	36	36
Arpa	21,30	25	25
Çavdar	23,10	27	27
Yulaf	20,10	25	25
Pirinç	125,—	—	—

3. Tohumluk satışlarında uygulanan satış fiyatları :

Buğday	30,80	30	30
Arpa	21,30	19	19
Çavdar	23,10	27	27
Yulaf	20,10	25	25
Mısır	20,—	—	—

4. 3/11425 sayılı Kararnameye istinaden yapılan satışlarda uygulanan fiyatlar :

Buğday	30,80	30,80	30,80
Arpa	21,30	25,—	25,—
Çavdar	23,10	23,10	23,10
Yulaf	20,10	25,—	25,—
Mısır	20,—	20,—	20,—

Toprak Mahsulleri Ofisi 1951 yılı ihracat satışları

Ahçılar	Satış tarihi	Malın einsi	Miktarı ton	Satış şekli	Ton döviz	Fiati Lira	Tutarı Lira
Fuat Barbur	16. 5 . 1951	Arpa	20 000	Fob \$	87,80	245,85	4 917 000
Birtaş	»	»	20 000	» »	87,55	245,13	4 902 600
Dümeks	»	»	20 000	» »	87,54	245,10	4 902 000
Genel ihracat	10. 7 . 1951	»	7 800	Depo »	68,18	190,90	1 489 020
Alfonsa Vidal	23. 7 . 1951	»	9 476	» »	69,95	195,86	1 855 969
» »	»	»	450	» »	90,11	252,31	113 540
» »	»	Yulâf	9 947	» »	61,05	170,94	1 700 340
Birtaş	25. 9 . 1951	Çavdar	20 000	Fob »	95,76	268,12	5 362 400
»	9. 10 . 1951	Arpa	5 000	» »	90,11	252,31	1 261 550
Trak	10. 10 . 1951	»	5 000	» »	91,—	254,80	1 274 000
A. Vidal	13. 10 . 1951	Mısır	5 000	» »	94,25	263,90	1 319 500
Fuat Barbur	15. 10 . 1951	Arpa	10 000	» »	92,22	258,22	2 582 200
İtiti	16. 10 . 1951	»	10 000	» »	92,20	258,16	2 581 600
Suriye Hük.	19. 10 . 1951	Buğday	25 000	Halep £	44,7/9	348,—	8 700 000
» »	»	»	25 000	Depo »	41,9/1	325,—	8 125 000
Akel	31 10 . 1951	Arpa	2 000	Fob \$	94,13	263,56	527 120
Fuat Barbur	»	Çavdar	5 000	» »	98,55	275,94	1 379 700
Trak	15. 11 . 1951	»	15 000	» »	102,11	285,91	4 288 650
Birtaş	5. 12 . 1951	Arpa	5 000	» »	100,81	282,27	1 411 350
»	»	Çavdar	5 000	» »	107,31	300,47	1 502 350
Ürdün Hük.	6. 12 . 1951	Buğday	10 000	Fob, depo £	44,7/9	348,—	3 480 000
Fransa Hük.	11. 12 . 1951	Arpa	50 000	Fob \$	103,—	288,40	14 420 000
» »	»	Çavdar	10 000	» »	110,—	308,—	3 080 000
Almanya Hük.	20 12 . 1951	Arpa	50 000	» »	103,—	288,40	14 420 000
» »	»	Çavdar	10 000	» »	110,—	308,—	3 080 000
Ürdün Hük.	25. 12 . 1951	Buğday	3 000	» £	44,7/9	348,—	1 044 000

Yekûn 357 673

Arpa	214 726
Yulaf	9 947
Çavdar	65 000
Mısır	5 000
Buğday	63 000

Yekûn 357 673

Toprak Mahsulleri Ofisi 1952 yılı İhracat Satışları

Alıcılar	Satış tarihi	Malın cinsi	Miktarı ton	Satış şekli	Ton döviz	Fiati Lira	Tutarı Lira
Birtaş	22 . 1 . 1952	Buğday	4 067	Fob \$	121,76	340,93	1 386 562
F. Nejat	6 . 2 . 1952	»	5 000	» »	130,21	364,59	1 822 950
Birtaş	»	»	5 000	» »	128,75	360,50	1 802 500
»	»	»	5 000	» »	129,77	363,36	1 816 800
Almanya - Yugoslavya	26 . 2 . 1952	»	60 000	» »	136,—	380,80	22 848 000
Fransa Hük.	10 . 3 . 1952	»	100 000	» »	136,—	380,80	38 080 000
Trak	18 . 3 . 1952	Çavdar	25 000	» »	118,65	332,22	8 305 500
Genel ihracat	9 . 4 . 1952	Arpa	7 000	» »	103,50	289,80	2 028 600
Trak	14 . 4 . 1952	Çavdar	2 250	» »	119,—	332,20	749 700
İtalya	1 . 3 . 1952	Buğday	24 027	Cif »	»	287,—	6 895 749
Pakistan Hük.	27 . 6 . 1952	»	50 000	Fob »	136,—	380,80	19 040 000
Akel	4 . 7 . 1952	Mısır	1 000	» »	60,50	169,40	169 400
Dümeks	»	»	1 000	» »	60,50	169,40	169 400
»	1 . 8 . 1952	Arpa	15 000	» »	74,02	207,26	3 108 840
Birtaş	6 . 8 . 1952	»	5 000	» »	74,—	207,20	1 036 000
Yugoslavya Hük.	15 . 8 . 1952	Buğday	100 000	» »	130,—	364,—	36 400 000
Pakistan Hük.	23 . 8 . 1952	»	50 000	» »	43,—	337,12	16 856 000
Dümeks Bir, Geneleks	1 . 11 . 1952	»	220 000	» »	110,—	308,—	67 760 000
R. Anavi	9 . 12 . 1952	Mısır	150	» »	40,—	112,—	16 800
Dümeks, Bir, Geneleks, Trak	12 . 12 . 1952	Arpa	185 000	» »	77,50	217,—	40 145 000
» »	»	Çavdar	100 000	» »	81,—	226,80	22 680 000
Birtaş	22 . 12 . 1952	Buğday	1 000	» »	106,—	296,80	296 800
Geneleks, Dümeks, Birtaş	31 . 12 . 1952	»	5 000	» »	96,—	268,80	1 344 000

Yekûn 970 494

Buğday 629 094
Çavdar 127 250
Arpa 212 000
Mısır 2 150

Yekûn 970 494

Toprak Mahsulleri Ofisi 1 . I . 1953 ten 31 . V . 1953 e kadar ihracat satışları

Ahıcılar	Satış tarihi	Malın cinsi	Miktarı ton	Satış şekli	Ton döviz	Fiatı Lira	Tutarı Lira
Yunanistan	7 . 1 . 1953	Buğday	50 000	Fob \$	96,—	268,80	13 440 000
Yugoslavya	17 . 1 . 1953	»	50 000	» »	100,—	280,—	14 000 000
Bedri Göknül	24 . 1 . 1953	Arpa	20 000	» »	79,50	222,60	4 452 000
» »	»	Çavdar	4 000	» »	81,—	226,80	907 200
Bir, Dümeks, Genel ihracat	21 . 2 . 1953	Mısır	5 000	» »	60,11	168,31	841 550
» »	»	»	5 000	» »	60,50	169,40	847 000
R. Anani	28 . 2 . 1953	»	5 000	» »	61,—	170,80	854 000
Bir, Dümeks Genel ihracat	9 . 3 . 1953	»	5 000	» »	61,20	171,36	856 800
İtiti	25 . 3 . 1953	Buğday	30 000	» »	96,—	268,80	8 064 000
Trak	30 . 3 . 1953	»	25 000	» »	110,—	308,—	7 700 000
Birtaş	8 . 4 . 1953	»	9 000	» »	96,—	268,80	2 419 200
İtiti	»	»	10 000	» »	96,—	268,80	2 688 000
Dümeks	29 . 4 . 1953	»	70	» »	96,—	268,80	18 816
O. N. Pekmezci	16 . 5 . 1953	»	2 050	» £	34,5/9	268,81	551 061
R. Anavi	»	Mısır	168	» \$	47,26	132,33	22 231
Genel ihracat	22 . 5 . 1953	Buğday	810	» »	96,—	268,80	217 728

Yekûn 221 098

Buğday	176 930
Arpa	20 000
Çavdar	4 000
Mısır	20 168

Yekûn 221 098

Yugoslav Halk Federal
Cumhuriyeti Elçiliği
Ankara

Dışişleri Bakanlığı
Türkiye

Yugoslav Halk Federal Cumhuriyeti Elçiliği Dışişleri Bakanlığına saygılarını sunar ve bu münasebetle Yugoslavya «Granexport» firmasının Türkiye Toprak Mahsulleri Ofisinden yapmış olduğu 100 000 tonluk buğday mubayaasına ait aşağıda gösterilen şartları, tediye usulünü teyit etmekle şeref duyduğunu bildirir.

1. Kleringin durumu, bu alımı çerçevesi dâhilinde tahakkuk etmesine müsait olmadığından, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 100 000 tonluk buğday alımının mukabil kıymetinin tediye edilmesine kadar Yugoslavya Halk Federal Narodna Bankası lehine hususi bir kredi hesabı açacaktır. Bu kredinin faizi % 3 olacak ve her an için bu nizam üzerinden hesaplanacaktır.

2. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından açılan bu kredinin mukabil kıymeti 1 Eylül 1952 tarihinden itibaren bir yıl müddet içinde yani 31 Ağustos 1953 tarihine kadar Yugoslavya'dan Türkiye'ye yapılacak mal ithalâtı ile ödenecektir.

3. Yugoslavya'dan yapılacak ithalât, halen mevcut bulunan Genel Türk ithalât rejimi şartları altında icra edilecek ve Türk salâhiyetli makamları tarafından bu gayrimahdut ithalât için lüzumlu lisansların istihsalı yolunda gereken kolaylıkları gösterecektir.

4. Türk Genel ithalât rejiminin IV A listesine tâbi olan yukarda işaret edilen ithalâtı teşkil edecek mallar:

İnşaat kerestesi, maden ve diğer kereste, çimento, kimyevi mahsul, muhtelif makine, elektrik motörleri, muhtelif sanayi mamulâtı, cam, ve ihale muamelesine tâbi tutulan mallar, vagon, sigara kâğıdı, v.s. gibi mallar.

5. Bundan başka, aşağıda gösterilen miktarlar dâhilinde IV. B. listede tesbit edilen

malların Yugoslavya'dan ithali için Türk salâhiyetli makamları tarafından lüzumlu lisansların verilmesi hususunda mutabık kalınmıştır:

Mineli mallar için	\$	500 000
Pamuklu için	»	2 000 000
Sandık tahtası için	»	300 000

Bunlara kontrplâk, kürk, zücadeye, parke, bakır tel ve IV. B. listenin tâyin ettiği miktarlar dâhilinde ve Türkiye'nin, ithalât programı gereğince tâyin edilen başka çeşitler.

Yukarda tesbit edilen kontenjanlar Türk Ticari siyasetinin mümkün gördüğü takdirde inkişaf edebilecektir.

6. Yugoslavya'dan Türkiye'ye yapılacak ithalât çeşitlerinin mukabil kıymeti tâyin edilen müddetin hitamında 100 000 tonluk buğday mukabil kıymetini karşılamadığı takdirde, hâsıl olacak fark sterlin ile veya muhtemelen E. P. U. Memleketlerinin birinde Yugoslav bakiye aktifinden Türk hesabına transfer yapılmak suretiyle tesviye edilecektir.

Yugoslav Halk Federal Cumhuriyetinin Narodna Bankası bu işe ait garantiyi verecektir.

7. Buğday ihracatının mukabil kıymeti fob olarak hesaplanacaktır.

8. Buğday alımına ait diğer bütün tafsilât Toprak Mahsulleri Ofisi ile «Granexport» Firması arasında halledilecektir.

Elçilik Sayın Bakanlığınızdan yukarda yazılı şartlar üzerinde salâhiyetli Türk makamlarının mutabık kaldıklarına dair teyidini rica ederiz.

Derin saygılarımızla.

Ankara, 15 Ağustos 1952

Dışişleri Bakanlığı Türk makamlarının yukarda gösterilen şartlar üzerine mutabık kaldıklarını teyit eder.

Ankara, 16 Ağustos 1952

Yugoslavya Halk Federal Cumhuriyeti Büyükelçiliği

Yugoslavya Halk Federal Cumhuriyeti Büyükelçiliği, Dışişleri Vekâletine iltifatlarını sunar ve 16 . VIII . 1952 tarihinde teati edilen nota ile ilgili Yugoslavya'da Granexport Firması tarafından Toprak Mahsulleri Ofisinden satın alınan 50 000 ton buğday alımına ait notayı aşağıda yazılı bulunan şekilde ilâve olarak takdim etmekle kesbi şeref eyler :

1. Mevcut bulunan hususi akreditif hesabı mevzuubahis 50 000 ton mukabil kıymeti tutarında yükseltilecektir. Bu munzam akreditif faiz verimli olmayacaktır.

2. Mevzuubahis akreditifin tutarı 1 Şubat 1954 yılı tarihine kadar Türkiye'ye yapılacak mal ithalâtiyle karşılanacaktır.

16 . VIII . 1952 tarihli notanın 3 ve 4 ncü noktaları değışmemiş bir halde kalacaktır.

5. Bundan başka, aşağıda gösterilen miktarlar nispetinde IV/B listesinde tanzim edilen malların ithalâtı için Türk salâhiyetli makamları lüzumlu lisansları vereceklerdir :

a) Mineli mallar için	250 000 \$
b) Pamuklular »	1 000 000 \$
c) Sandık için kereste	150 000 \$

Taleplerin vukuu halinde ve bu ek mektubun imzalanması tarihinden 30 gün sonra, Vekâlet,

bu kontenjanlar için ithalât lisanslarını vereceğini ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına gereken talimatın gönderileceğini taahhüt eder.

6. Türkiye'ye ithal edilecek çeşitlerin mukabil kıymeti tâyin edilen müddetin hitamına kadar 50 000 ton buğdayın mukabil kıymetini karşılamadığı takdirde, hâsıl olacak fark, Sterlig liralari ile veya Yugoslavya'nın EPU'YA dâhil memleketlerin birinde aktif hesap bakıyesi üzerinden transfer edilmek suretiyle ödenecektir.

Yugoslavya Halk Federal Cumhuriyeti Narodna Bankası bu hususa ait teminatı verecektir.

7. Buğday ihracatının mukabil kıymeti Fob Türk limanları üzerinden hesaplanacaktır.

8. Buğday alımına ait bütün teferruat, Toprak Mahsulleri Ofisi ile Granexport Firması arasında halledilecektir.

Büyük Elçilik Türk salâhiyetli makamlarının yukarda yazılı şartlara mutabık kaldıklarını teyit etmesini ve derin saygılarının kabulünü muhterem vekâletten rica eder.

Ankara, 13 Ocak 1953

Türkiye Cumhuriyeti

Dışişleri Vekâleti

DÜZELTİŞLER

89 ncü Birleşim Tutanak Dergisine bağlı 163 S. Sayılı basmayazının 80 nci sahifesinde ve 91 nci Birleşim Tutanak Dergisinin 49 ncü sahifesindeki 205 nci maddede mevcut «miktarından» kelimeleri «miktarında» olarak düzeltilenecektir.